

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладами освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ НАВИЧОК ЧЕРЕЗ ІГРОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ В
УГОРСЬКОМОВНИХ ЗДО ЗАКАРПАТТЯ

УРБАН ДОМІНІКА ЗОЛТАНІВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 103-Вн від 23.11.2022 року

Науковий керівник:

Кіш Юліанна Іванівна

викладач

Завідувач кафедрою:

Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 2023

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладами освіти**

Кваліфікаційна робота

**РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ НАВИЧОК ЧЕРЕЗ ІГРОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ В
УГОРСЬКОМОВНИХ ЗДО ЗАКАРПАТТЯ**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Урбан Домініка Золтанівна

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник: **Кіш Юліанна Іванівна**

викладач

Рецензент: **Габода Єва Бейлівна**

старший викладач

Берегове
2023

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

**Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatás- és Intézményvezetés
Tanszék**

JÁTÉKOS TEVÉKENYSÉGEKEN KERESZTÜL MEGVALÓSULÓ ZENEI KÉSZSÉGFEJLESZTÉS KÁRPÁTALJA MAGYAR TANNYELVŰ ÓVODÁIBAN

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Urbán Dominika

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program:012 Óvodapedagógia

Témavezető: Kiss Julianna

oktató

Recenzens: Gabóda Éva

adjunktus

Tartalom

Bevezetés.....	6
1. Az óvodai zenei nevelés általános jellemzői	7
1.1. A zenei nevelés szempontjai az óvodában.....	7
1.2. A zenei képesség fogalma.....	9
1.3. Zenei képességek fejlesztése és szempontjai.....	10
2. Zenei képességek fejlesztése játékos tevékenységek által	16
2.1. A játék fogalma és sajátosságai	16
2.2. A népi játékok szerepe az óvodai nevelésben.....	17
3. A játékos zenei készségfejlesztés Kárpátalja magyar nyelvű óvodáiban	30
3.1. A kutatás előzményei, eredmények	30
3.2. A vizsgálat körülményei, mintája	31
3.3. A vizsgálat módszere, a mérőeszköz bemutatása	32
3.4. Kutatási eredmények.....	33
Összegzés	44
Rezümé.....	46
Felhasznált irodalom	48

Зміст

Вступ.....	6
1. Загальна характеристика музичного виховання в дитячому садку	7
1.1. Аспекти музичного виховання в дитячому садку	7
1.2. Поняття про музичні здібності	9
1.3. Розвиток музичних здібностей	10
2. Розвиток музичних навичок через ігрову діяльність	16
2.1. Поняття та характеристика ігри	16
2.2. Роль народних ігор в дитячому садку	17
3. Розвиток ігрових музичних навичок в угорськомовних дитячих садках Закарпаття	30
3.1. Історія та результати дослідження	30
3.2. Умови та схема зразка	31
3.3. Метод випробування презентація вимірювального приладу	32
3.4. Результати дослідження	33
Резюме	44
Резюме українською мовою	46
Список використаної літератури	48

Bevezetés

A szakdolgozat témája a „*Játékos tevékenységeken keresztül megvalósuló zenei készségfejlesztés Kárpátalja magyar tannyelvű óvodáiban*”.

A téma kifejtése azért fontos, mert olyan készségekről, képességekről van szó, amelyekre fontos szerepet töltenek be életünk során. A játék és a játékkal való foglalkozás pedig leendő óvodapedagógusként fontos a mindennapokban és a sikeres oktatásban, nevelésben. Ezen belül pedig a gyermekek a játékon keresztül (is) fejlődnek, okosodnak, tapasztalatot szereznek.

A szakdolgozat célja, hogy rávilágítsunk a különböző zenei készségekre és azoknak fejlesztésére. A munkában arra a kérdésre szerettünk volna választ kapni, hogyan lehet már az óvodában elkezdni a különböző zenei készségek fejlesztését a különböző játék típusok segítségével.

A munka megírásában a szakirodalmi források közül a következők voltak a legjobban segítségünkre: Forrai Katalin (2016): *Ének az óvodában*, illetve Balogh Mária

– Czikó Gabriella (2000): *Az óvodai zenei nevelés módszertana*, valamint Tamásiné Dsupin Borbála (2010): *Népi játékok és a mozgás relációja és funkciója a 3-7 éves gyermekek személyiségfejlődésében*.

A három fő fejezetből és azok alfejezeteiből tevődik össze. Az első fejezetben kifejtjük a zenei nevelés feladatát, célját, fogalmát. Bemutatásra kerülnek a képességek típusai és részletesen kifejtjük, hogyan lehet különbözőképpen elvégezni a fejlesztéseket.

A második fejezetet maga a játék, a népi játékok megismerésére valamint a játék típusok kifejtésére fordítjuk. Ebben a fejezetben szó van mi a játék, milyen szerepe van, a népi játékok típusairól és fejlesztési hatásairól. A munkában leírtak alátámasztják, hogy a népi játékok nem csupán játékos szórakozási lehetőséget biztosítanak a gyermekek számára, hanem az egészséges fejlesztés módszerét adják. Mivel játék közben a gyermekek nem kényszerű tevékenységet végeznek, hanem valami felüdülést nyújtó cselekvést, ezért a játék alatt a képességeik észrevétlenül fejlődnek.

A harmadik fejezet a témában való kutatás. Az előzőleg elvégzett kutatás és annak eredményei. Ezután pedig bemutatásra kerül az idei évi kutatása, annak mintája, módszere, körülményei. Bizonyításra kerülnek a kutatási kérdések, hipotézisek és bemutatásra kerülnek a kutatás eredményei.

1. Az óvodai zenei nevelés általános jellemzői

A zene egy érzelmi nyelv. A zenei nevelés a művészeti neveléshez tartozik. Az óvodás gyerekeknek a zene fontos az élmény szerzés szempontjából. Nagy hatással van a személyiség fejlődésre, megalapozza a zene iránti érdeklődést, szeretetet, magát a zenei alapokat. A zene örömet, boldogságot okoz. A gyerekeket érzelmileg is kiegyensúlyozottá teszi.

1.1. A zenei nevelés szempontjai az óvodában

Az esztétika, másnéven széptan tudományosan fejtegeti a szépet. Maga az „esztétika” szó a görög „aithesis”-ből (érzéki észlelés) ered. Baumgarten Gottlieb Sándor hallei tanár alkotta a szót a tudomány számára, amely tudományos alapon tárgyalja a szépet (Balogh – Czirkó, 2000).

Az esztétikai nevelés a művészeti nevelés három fő területét foglalja magába: a zenét, a képzőművészetet és az irodalmat. A gyermeket befolyásolják az óvónő értékelő szavai és véleménye. A gyermekek a külső jelekből megértik, megérik, hogy mi tetszik az óvónőnek és mi nem, s ez nagy hatással van rájuk. Ugyanígy a szeretetteljes, türelmes viselkedés is nagyban befolyásolja a gyermeke esztétikai érzékét. Az óvónőnek gondosan kell megválogatnia a gyermekek művészeti anyagát (Forrai, 2016).

Az óvodai esztétikai nevelés szoros kapcsolatban áll az értelmi, erkölcsi és testneveléssel. Az esztétikai nevel a gyermekeket a szép észrevételére és igényére neveli. Megalapozza a gyerekek zenei ízlését, fejleszti az alkotóképességüket, hatással van érzelmi életükre. Az esztétikai nevelés egyik alapja a zenei nevelés. Az óvodás gyermekek számára az élmény és ismeretszerzés szempontjából nagyon fontos az ének és a zene. A zene a gyermeket érzelmileg kiegyensúlyozottá teszi, feloldódik a belső feszültsége és ettől megnyugszik. Az éneklést ha játékkal kötjük össze a gyermek öröme fokozódik, erősödik a biztonságérzete és fejlődik az alkalmazkodóképessége. A dalok által pedig a gyermekek érzelmivilága változatosabbá, színesebbé válik és megtanulja kifejezni az érzéseit (Balogh – Czirkó, 2000).

A zene egy érzelmi nyelv. Alkalmas a gondolatok, érzelmek kifejezésére (Révész, 2012). A zenei nevelés a művészeti nevelés körébe tartozik. Felkelti a gyermekek zenei érdeklődését és formálja zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát (Forrai, 2016).

Az óvodai nevelés célja a gyermek sokoldalú, harmonikus fejlődésének elősegítése, a személyiség formálása és az iskolai oktató-nevelő munka megalapozása. Ezt segíti elő az óvodában folyó rendszeres zenei nevelés. A zene hatással van az egész személyiségre, formálja az ízlést és az emberi magatartást (Balogh – Czirkó, 2000).

„Az óvodai zenei nevelés célja zenekedvelő, zeneértő gyermekek nevelése” (Tamásiné, 2015:47). Az zenei nevelés feladata az óvónő élményekhez juttassa a gyermekeket, fel keltse érdeklődésüket a zene iránt, a zenei készségek, képességek kialakítása, formálja zenei ízlésüket (Tamásiné, 2015). Szerettesse meg a gyermekekkel az éneklést, a gyermekdalokat, szoktassa a gyermekeket tiszta éneklésre (Forrai, 2016). A zenei nevelés egyik legfontosabb feladata, hogy felmérjük a gyermekek készségeit és a zene által a legkiválóbb módon tovább fejlesszük. „A zenei nevelés alapja: az ember zenei képességeinek felismerése” (Haffner, 2015: 347).

A rendszeres zenei nevelés fejleszti a gyermek megfigyelőképességét, emlékezetét, serkenti gondolkodását, logikus gondolkodásra készíteti, tehát nagymértékben elősegíti értelmi fejlődését. A zene elemei külön is értékes nevelő eszközök. A ritmus fejleszti a figyelmet, a koncentrációt és a határozottságot. A dallam az érzésvilágot nyitja meg. A dinamika, a hangszín a hallást élesíti. Az éneklésnek – mivel a helyes légzés erősíti a hangadó szerveket – testnevelő hatása is van. A gyermekek számára öröm lesz az éneklés, fejlődik zenei emlékezetük, esztétikusan formálódik járásuk, mozgásuk, testtartásuk (Forrai, 2016). A közös éneklés fegyelmezettséget, önuralmat kíván, ezáltal fejlődik a gyermek akaratereje is (Balogh – Czirkó, 2000). A zenélés segít kialakítani maga biztosságát, és a gyermek valami olyat sajátít el, amiben kreatív, önálló és egyedi lehet (Haffner, 2015: 347).

A zenei nevelés pozitív hatásait már több országban elismerték és csak kifejezetten Kodály Zoltán elveit követik (Haffner, 2015: 347). A zenei nevelés az óvodai foglalkozások fontos és kihagyhatatlan része. Hatással van a gyermekek későbbi életére. A gyermekek reakcióiban felismerhető a tehetség korai megnyilvánulása, valamint a ritmusérzék és a tiszta ének is meglátszik (Révész, 2012). Az óvodai zenei nevelés anyaga: mondókák, népi játékok és kiegészítő anyagok (Tamásiné, 2015).

A sikeres zenei nevelésnek hét didaktikai elve van :

1. Az aktív alkotó munka elve - ez a zenei nevelés egyik legfontosabb elve. Az aktivitást külső vagy belső ösztönzésre végzi az ember. Az óvodás gyerekeknél az aktivitás összefonódik a zene iránti érdeklődéssel, játékkal, mozgással, utánzással, ami kíváncsiságból ered (Balogh – Czirkó, 2000).

A szemléletesség elve - szemléltető eszköz a zenei hang. A zenét fülünkön keresztül érzékeljük. A legjobb szemléltetés az óvónő éneke (Balogh – Czirkó, 2000).

2. A korhoz mérttség elve – a dalok, hanganyagok és játékok választásánál fontos. Ahhoz, hogy korhoz mértten tudjunk betartani a követelményeket, pontosan ismernünk kell a gyermekek testi, lelki és zenei fejlettségi szintjét. A betartásukkal biztosítjuk a gyermekek egyenletes megterhelését (Balogh – Czirkó, 2000).

3. A fokozatosság elve – hangsúlyozza az ismerettől az ismeretlen felé, a közelebbitől a távolabbi felé, az egyszerűtől az összetett felé való haladást (Balogh – Czirkó, 2000).

4. A céltudatosság és következetesség elve – fontos ismerni a zenei nevelés célját és feladatát. Elengedhetetlen a hatásos oktatási módszerek alkalmazása valamint a zenei képzés pontos megtervezése (Balogh – Czirkó, 2000).

5. A tudatosság elve – a gyermek ismerje fel és tudatosítsa zenei tevékenységének lényegét (Balogh – Czirkó, 2000).

6. Az egyéni bánásmód elve – mivel minden gyermek más zenei képességekkel rendelkezik, külön figyelmet kell szentelnünk mindenkire. A kevésbé fejlett gyermekekkel többet kell foglalkoznunk. A tehetségesebbnek viszont igényesebb feladatokat adhatunk, így képességei megfelelően fejlődnek tovább (Balogh – Czirkó, 2000).

1.2. A zenei képesség fogalma

A gyermekek megszületésükkor különböző hajlamokkal rendelkeznek, melyek különböző irányban fejlődnek a környezettől és a neveléstől függően. Egyforma hajlamokkal az egyik esetben nagy tehetség fejlődik ki, a másokban pedig a közészerűség. Megfelelő feltételek és foglalkozások mellett a hajlamok képességekbe fejlődnek ki (Balogh – Czirkó, 2000).

A képesség az ember valamilyen tevékenységre való alkalmasságát jelenti. A zenei képesség megfelelő zenei tevékenység és zenei ráhatás közben alakul ki (Balogh – Czirkó, 2000). A zenei képesség fogalmát Gembris is meghatározta, zenei képességen sok faktor összességét kell érteni. Ide tartoznak a hangszeres és éneklési képességek, a zenespecifikus kognitív folyamatok, az érzelmi és zenei tapasztalatok, a motiváció, a zenei preferenciák, valamint az attitűdök és az érdeklődés (Gembris, 2002: 488).

A készség gyakorlással és gyakorlással megszerzett képességet, ügyességet jelent. A készségek a képességek alapját képezik és egyben a képességfejlesztés eredményei is. A zenei nevelésben a készségfejlesztést megelőzi a képességfejlesztés. Az óvodánképességfejlesztést végzünk, de a zenei tevékenységek közül csak kevés kerül tudatosításra (Balogh – Czirkó, 2000).

A zenei képességek fejlődésében szerepet játszik a környezet, az adottságok, illetve az oktatás. Gordon (1971) szerint az adottságok határozzák meg azt a szintet, amit képesek vagyunk elérni, azonban a lehetőségek kiaknázásában nagy szerepet kaphat a környezet, illetve a zenei nevelés (Janurik – Józsa, 2013).

A testi és szellemi fejlődés összhangban van egymással. Sokoldalúan formálják a gyermeket. Egyes szakterületek részekre bontva vizsgálják a gyermek testi és lelki sajátosságainak

komplex fejlődését. A zenei képességek fejlesztésénél bár együtt fejlődik a ritmusérzék- és a zenei hallás, mégis külön beszélünk róluk. (Forrai, 2016). Az utóbbi évtizedek kutatásai azt mutatják, hogy a zenei képességek fejlettsége más kognitív területek fejlődésével is összekapcsolódik. Egyre több bizonyítékkal rendelkezünk arról, hogy a zenei fejlesztés elősegítheti az eredményesebb iskolai tanulást (Janurik – Józsa, 2013).

A módszerek részletes tárgyalása során elméletileg kidolgozott, tudományosan megalkotott gondolatrendszerek egyszerre vannak jelen a valóságban. Ezek egységet alkotnak a nevelésben, a gyermek megismerésében, és cselekvésében. Az óvónőnek ahhoz, hogy munkáját tudatosan tudja megszervezni ismernie kell a szakemberek által kidolgozott elméleteket. Gyakorlat közben a jelenségek összefüggéseit megérti, a gyermek viselkedését, reakcióit elemzi és annak megfelelően változtatja a nevelési módszereit (Forrai, 2016). Az óvodás gyermekek játékosan tanulnak, ezért a zenei képességfejlesztés is játékos formában valósul meg. A gyermekek játékosan szereznek ismereteket, játékosan fejezik ki érzéseiket, játékkal gyűjtik élményeiket (Sapszon, 2013).

A zenei képességek fejlesztésének hat fő csoportja van: (Forrai, 2016)

- zenei hallás
- éneklési készség
- ritmusérzék
- zenei formaérzék
- zenehallgatásra nevelés
- zenei alkotókészség

1.3. A zenei képességek fejlesztésének szempontjai

Zenei hallásfejlesztés

A zeneoktatásban a hallásfejlesztés az aktív énekléssel indul és arra is épül. A hallásfejlődésre sokféleképpen visszahat a tiszta éneklés. A hallásfejlesztés éneklésre, aktív cselekvésre épülnek. A gyermekek zenei képességei utánzással és gyakorlással fejlődnek. A több éven keresztül tanult anyag jól alkalmas a belső hallás fejlesztésére (Forrai, 2016).

A dallamhallás fejlődése a memória fejlettségén alapszik. A csecsemők felismerik, ha egy jól ismert dallamban változás történik, azonban az oktáv váltást nem érzékelik különbségnek (Turmezeyné, 2010). Chang és Trehub vizsgálata rámutatott, hogy öt hónapos csecsemők

képesek hat hangból álló dallamban három félhangnyi eltérést érzékelni, de csak abban az esetben, ha az a dallamvonalhoz kötődik. A dallamészlelés fejlődése akkor következik be, ha a gyermek a dallamból egyre több részletet figyel meg (Turmezeyné, 2010). Először csak a dallam vonalát, majd az egyes hangmagasságokat és hangközöket is megfigyeli. Az 5-6 éves gyermekek dallamérzékelése eltér a felnőttekétől. A felnőtteknek egy dallam felidézésében elég a dallamvonalra hagyatkozni, míg a gyermekek a dallamvonal mellett a hangszíntől, hangerőtől és tempótól elvonatkoztatni nem tudnak (Csongrádi – Asztalos, 2017).

Belső hallásnak nevezzük azt a zenei képet, amely akkor is jelen van, ha a fület nem éri akusztikus hanghatás. A feltétele az előzetes zenei élmény, amely az emlékezetben tárolódik, vagy a zenei alkotó fantázia, amely harmóniák újszerű összeállítására, új dallamok, új műalkotásokra is képes (Forrai, 2016). 3-6 éves korban a gyermek hallását sokféleképpen fejleszthetjük. A hallásfejlesztése ugyanúgy hat a belső hallás fejlődésére is.

A belső hallás fejlesztésének módjai:

1. A dallamfelismerés – a gyermek egy jól ismert dalnak csak a dallamát hallja a szöveget neki kell felidéznie, kitalálnia. Hagyjuk szabadon gondolkodni, ne zavarjuk össze azzal, hogy segíteni próbálunk neki. A bemutatott dallam legyen mindig tiszta, jól éreztesse a szöveg ritmusát.

A dallambújtatás – olyan játék amikor egy jól ismert dalt elkezdünk énekelni, egy adott jelre magunkban énekelünk, majd megint egy jelre hangosan kezdünk énekelni. A belső hallásra irányítjuk a gyermekek figyelmét ilyenkor és figyelünk arra, hogy hallható legyen az elbújtató jel. Hogy a gyerekek magukban énekléskor ugyanazt a tempót folytassák segítségként közös mozgást, járást alkalmazunk.

2. A dallamotívumok - éneklése és a zenei egységek gyakorlása ritmus- és hallásfejlesztés szempontjából is szolgálnak:

- megérzi a zenei építőelemek egységét, fejlődik a zenei formaérzék
- rövid, változatos dallamrészek pontos megfigyelésére és utánzására szokik, dallamok pontos énekléséhez és tiszta énekléshez vezet
- sokszor gyakorolt dallamokból ő maga is új dallamokat alakít

Először éreztessük a gyermekekkel a motívumok hosszúságát, szabályos változását. Másodszor szoktassuk a gyermekeket arra, hogy először bemutatjuk nekik a dallamot és ők csak utána kezdenek énekelni. Az arra jó, hogy megtanulják a dalt nem folytatni kell, hanem megismételni (Forrai, 2016).

Vizsgálatoknak köszönhetően tudjuk, hogy a hangközhallás nagyon korán jelentkezik. A csecsemők már érzékelik az oktávok közötti különbséget „A különböző hangmagasságokra

való fogékonyság veleszületett képesség, ami mint egyes veleszületett reflexek, a későbbiekben kialszik, de újra feléleszthető” (Turmezeyné - Balogh, 2009: 183). A gyerekek számára játékos formában kell érzékelhetővé tenni a hangmagasság változásait. Ehhez hozzátartozik az is, hogy ebben az életkorban tudatosítsuk és elmélyítsük a magas és mély fogalmát. A hangmagasság kapcsán beszélhetünk az abszolút hallás jelenségéről. Abszolút hallással az rendelkezhet, aki a hallott hangokat ábécés nevükkel pontosan meg tudják nevezni és a hangokat rezgésszámuk szerinti magasságában hallja. Az abszolút hallás akár már három éves kortól is megfigyelhető (Csongrádi – Asztalos, 2017).

Az éneklési készség fejlesztése

Az éneklési készség a gyermek utánzási vágyán alapszik. Az óvónő énekléssel kelti fel a gyermekek érdeklődését, akik képességüknek megfelelően kapcsolódnak be az éneklésbe. Ha hallás után tanítjuk a dalokat, először az óvónő bemutatja a mintát, aztán a gyermek leutánozza azt, amire emlékszik belőle. Az éneklési készség fejlesztéséhez szükséges sokszori ismétlés és több éves gyakorlás. Ehhez tartjuk észben, hogy a gyermekek legszívesebben játék közben énekelnek (Forrai, 2016).

A tiszta, szép éneklést segíti, ha:

1. a gyermek adottságainak megfelelő rövid, kis hangterjedelmű dalokat tanítunk. Ezeket könnyebb utánozni.
2. a megfelelő hangmagasságon énekelünk. A dallam hangkészlete alapján kell megválasztani a kezdőhangot.

A gyerekek különböző adottságokkal, fogékonysággal, zenei élményekkel mennek az óvodába. Minden gyermek zenei hallása fejleszthető attól függően, hogy milyen képességekkel rendelkezik a gyermek. A gyermek hamis éneklésének oka lehet a gyakorlatlanság, mivel nem énekelt még vagy ha igen akkor nagyon keveset. Az a gyermek akiknek rekedtes, mély hangja van, nem mer énekelni, mert a többiek hangja az övéhez képest szebben szól. A zárkózott gyerek hamisan vagy egyáltalán nem is énekel. A hamis éneklésnek a kiscsoportban inkább fejlődési, egyéni különbözőségeken alapuló okai vannak. A nagycsoportban külön, egyénileg kell foglalkozni a zenei fejlesztéssel (Forrai, 2016).

A kezdetektől fogva szoktassuk a gyermekeket a rekeszlégzésre, mert a rekeszlégzés biztosítja a legnagyobb levegőmennyiséget. Már a zenei nevelés kezdeti szakaszában ezt kell a gyermekekkel gyakoroltatnunk. A légzőgyakorlatot mindig állva végezzük, szellőztetés után. A testsúlyt mindkét lábra helyezzük. A helyes légzés csukott szájjal, orron keresztül történik:

gyors és mély belégzés, majd kilégzés nyitott szájon át (Balogh – Czikó, 2000).

A testtartás éneklés közben legyen laza. A kéz pihenjen az ölben, vagy legyen lazán a test mellett (Balogh – Czikó, 2000).

A hangképzés feladata a természetes, nyugodt, nem erőltetett hangzás kialakítása, valamint a gyermek énekhangjának megóvása, ápolása és fejlődésének elősegítése. Ez a folyamat lassú és fokozatos, hisz az éneklésnek óriási szerepe van a helyes beszédkézség kialakításában, de ez fordítva is igaz. A hangképzés minőségétől függ a hangzás szépsége, a szöveg érthetősége (Balogh – Czikó, 2000).

A ritmusérzék fejlesztése

Az óvodában együtt él a dal és a játékos mozgás. Az óvodáskorú gyermek ritmusérzéke spontán és tervszerűen fejlődik. Az éneklés egyidejűleg magába foglalja az egyenletes lüktetést, a dal ritmusát, a ritmusmotívumokat, a dal tempóját, a dal kettes lüktetését, hangsúlyát. Az egyenletes lüktetés mondókák és dalok ismétlődése. A játékos mozgás erősíti meg a folyamatos éneklés közben. A gyermek utánzási kedvét úgy kelthetjük fel, hogy az ismétlődő mozdulatoknak valamilyen játékos értelmet adunk. A lüktetés megéreztetésére legalkalmasabb a járás, és ha a mozdulatot halljuk is közben. A zenében rejlő folyamatot erősíti a keményebb mozgás és az akusztikusinger. A dalok ritmusát tapssal emeljük ki és csak akkor kezdjük megéreztetni, amikor már a gyermek az óvónő segítségével nélkül is érzi az egyenletes lüktetést. A ritmushoz játékos mozgásokat használunk. Olyan mozdulatokat gyakoroljunk, melyek segítik és érezhetővé teszik a ritmus megérezését (Forrai, 2016). A ritmusok felismerésének képessége két éves korra tehető. Ebben az életkorban a gyermekek már képesek egyenletes mozgást végezni, kevesebb ideig és még kicsit félénken, bizonytalanul, egészen négy éves korig. A gyermekek már három éves korban használják a negyed és nyolcad értéknek megfelelő ritmusokat. Erős Istvánné vizsgálatot végzett három éves gyermekek körében, akiknek a 32%-a sikeresen vissza tapsolta a „tá, ti-ti” ritmusképleteket. Négyéves kortól további két ritmushosszúsággal bővül repertoárjuk. A gyermekek nagy része már képes arra, hogy eltapsoljon egy ritmust, és hogy megkülönböztesse egymástól a lassú és gyors tempót. A gyermekek öt éves korukra lesznek képesek egyszerűbb ritmusokat visszatapsolni, azonban bonyolultabb ritmusok eltapsolása csak abban az esetben lehetséges, ha azt szöveggel együtt produkálják. Ekkor már az egyenletes lüktetés érzékelése már stabil, így nincs probléma a zenére való járással. Hatéves kortól a ritmusérzék ugrásszerűen fejlődik. Bonyolultabb, hosszabb ritmusokat is visszatapsolnak viszonylag eredményesen. A ritmikai fejlődés hét éves

kortól lassabb ütemben fejlődik tovább (Csongrádi – Asztalos, 2017).

A zenei formaérzék fejlesztése

A zenei formaérzék alapjához fontos a motívumnak a megérzése. Ez nem csak a zenei formaérzék fejlesztésére, hanem más készségek fejlesztésére is szolgál pl. tiszta éneklés, kérdés – feleletnél a zenei alkotókészségre. Alkalmazása fejleszti a gyermek megfigyelőkészségét, emlékezetét, képzeletét, gondolkodását. A lényege az, hogy megéreztesük az időben elhangzó négy egységet és összekapcsoljuk azokat mozgással (Forrai, 2016).

Több éves tapasztalatok bizonyítják, hogy mind zeneileg mind a gyermek értelmi és mozgásbeli reakcióidejének is jobb, ha a motívumok hangsúlyára fektetünk nagyobb hangsúlyt. Szövegileg és dallamilag is értelmesebb részeket kapunk, ha a négy egységet összekapcsoljuk. Mozcásnál is jobb, ha azonos mozcdukat alkalmazunk. A hangsúlyokat egyenletes lüktetés érzékelése után mondókákából, dalból emeljük ki. Ez kicsit erős, néha túlzottan kiemelt. Nem jó számlálással vagy mozcásra adott utasítással erősíteni a hangsúlyt. A gyermekeknek maguktól kell megérezniük a zenében rejlő súlyokat éneklés közben. A motívum sokkal érthetőbb lesz, ha látható, térbeli távolságokkal is össze van kapcsolva (két kör ellentétes irányba halad). A motívumok szövegének a körülménynek, környezetnek, hangulatnak megfelelőnek kell lenni. A szöveget mindig mozcás kell, hogy kísérje, így a ritmus a gyermekek mozcduataiban is érvényesül (Forrai, 2016).

Meg kell értetnünk a gyermekekkel a motívumok hosszúságát és szabályos változását. A gyermekek akkor érzik meg a motívumok egységét, ha azt folytonos éneklés és mozcás közben egységként tapasztalják meg. Figyeljünk a motívumok dallami és ritmikai változására. Ha a gyerekek már egyedül is képesek motívumot alkotni, akkor mindig mást és másképp énekeljenek. Így fejlődik az emlékezőképesség és az alkotó fantázia (Forrai, 2016).

Zenehallgatásra nevelés

Ismertessük meg a gyermekeket különböző dalokkal, zenei hangulatokkal, hangszerek sajátos hangszínével. Szeretessük meg a gyermekekkel a zenét, hogy öröm legyen számukra a zene hallgatása is ne csak az éneklés. Szívesen énekeljen a társainak, a többiek pedig érdeklődéssel, figyelmesen hallgassák társukat (Forrai, 2016). A zene elmélyült hallgatása finomítja a gyerekek hallását és ezzel a beszédhallását is. Fejlődik a zenei memória, a ritmusérzék, mely a szabad mozcás, illetve a képi megjelenítések által további készségekre fog

pozitívan hatni (Kokas, 2019). A zenehallgatás anyagának kiválasztását csak az óvónő éneklési készsége befolyásolja.

A kiscsoportban javasolt dalok: játékdalok, mondókák; gyermekdalok. A középsőben javasolt dalok: tréfás történetek, alkalmakhoz kötődő dalok, dallamok, népdalok. A nagycsoportban javasolt dalok: dalok éneklése és hangszeres előadása, gyermekdalok, népdalok. A zenehallgatáshoz a legmegfelelőbb, ha nyugodt a légkör, hogy semmi ne vonja el a figyelmet a zenéről. A gyermekek arckifejezéséből ítéljük meg, hogy tetszik e dal, és énekeljük e újból. Vegyük figyelembe a gyermekek megnyilvánulásait, megjegyzéseit (Forrai, 2016).

A zenei alkotókészség

A zenei alkotókészség alapja a gyermekek önkifejező és kitaláló törekvése, ezt az óvónő bontakoztatja ki. Az óvónő az, akinek mintát kell adni a gyerekeknek zenei műveltségével, bátorságával és humorérzékével. Ezt a készséget nem lehet ráerőszakolni a gyermekekre, mert minden gyermek mással szeret foglalkozni. Maga az alkotókészség nem egy kivételes adottság, hanem az emberi személyiség általános jellemzője. A gyermekek több fajtaképpen is fejlesztik ezt a képességet tudatukon kívül. Vannak olyan helyzetek, amikor csak úgy eldúdolják, elénekelik a magukban hordozott érzelmeket, történéseket. Ezt követi a tudatos önkifejezés öröme. Fontos szempont, hogy az óvónő alkotókedvű és kreatív legyen, így befolyásolni tudja a gyermekek zenei alkotókedvét. A visszhangjáték jó előkészítése az alkotókedvnek, de a kérdés-felelek már sokkal tudatosabb. A gyermekeknek könnyebb az adott feladatokat ritmussal és nem dallammal megoldani, főként akkor, ha elvárjuk a kérdés zenei nyitottságát és a válasz dallami zárását. Nem szükséges különféle magyarázatokat adni arra milyen is legyen a válasz, inkább sok mintát kell mutatni (Forrai, 2016).

Alkalmazni kell ismert mondókákat és hozzá ki lehet találni új dallamokat. Meg lehet zenésíteni meséket is és énekelve elmondani, ezzel a gyerekek kedvet kapnak a zenéhez. A zenei nevelés során nem csupán dallamot vagy ritmust, hanem egy-egy játékos mozdulatot is ki lehet találni a gyerekeknek. A gyermekek alkotókedvének fejlődése nagy részt az óvónő személyiségén, ötletességén, szabad alkotó légkört teremtő képességén múlik (Forrai, 2016).

2. Zenei képességek fejlesztése játékos tevékenységek által

A zenei képességek fejlesztése az óvodában különböző féle játékos formában történik. Alkalmazhatunk népi játékokat, dalokat, mondókákat, eszközös vagy ügyességi játékokat stb. A játékos zenei képesség fejlesztése már pici korban elkezdődik az ölbéli játéknak köszönhetően. Az óvodában pedig már csak tovább fejlesztődnek magasabb színvonalon.

2.1. A játék fogalma és sajátosságai

„A kisgyermek legfőbb tevékenysége a játék” (IKT tanulmány, 2005:68). A játékot a legfontosabb és legfejleszthetőbb tevékenységének nevezik, a gyermek nevelés leghatékonyabb eszköze. A gyermeki játék spontán, minden kényszertől mentes, sajátos öntevékenység (Horváth, 2007).

A játék olyan egyéni tevékenységi forma, amely a pszichikus funkciók összehangolását szolgálja, és a legfontosabb örömforrás a gyermekek számára. A játék nem csupán egy önálló tevékenységi forma, hanem a nevelő-fejlesztő tevékenység része. A játék lényege a valóságnak a tükrözése. A játék során a gyermekek nem teljesítményre törekszenek, hanem a tevékenység folyamata az ami leköti az érdeklődésüket. A játék fontos része az emberi létnek, felkészít és meg tanít megoldani az elkövetkező élethelyzeteket. A gyermekek számára a játék sokkal érdekesebb és valóságosabb, mint a körülöttük lévő világ. Szinte a játékban élnek és ami ott történik az jobban megmarad bennük, mint ami a valóságos életben történik. Alkalmat ad a képességek, a készségek, az erkölcsi tulajdonságok, valamint a kapcsolatok kialakítására is egyaránt. A gyermekeknek a játék örömforrás, fegyelmező erővel bír, növeli a közösségi érzést, fokozza az alkalmazkodó készséget, és háttérbe szorítja az önzést (Tamásiné, 2010).

A gyermek szabad akaratára épül, általa jut önkifejezésre a legsokoldalúbban, örömmérsék kíséri. A játék konkrét, következmények nélküli, gyakorlati tevékenység, amelyben a gyermek személyiségének a környezethez való viszonyulása tükröződik vissza. A játék tükör, amely a felnőttek világából való benyomásokat, élményeket sajátosan adja vissza (Horváth, 2007).

A játék lényegének megismeréséhez, ismerni kell az ismertető jegyeket, melyek megkülönböztetik más egyéb tevékenységektől (Szász – Péter, 2008).

A játéknak vannak különböző sajátosságai, amik a következők:

1. A játék spontán, a gyermek által szabadon választott, minden kényszertől mentes tevékenység (Szász – Péter, 2008).

2. A játék örömforrás, több forrásból fakad. A kiváltó motívuma is más, mint egyéb más tevékenységeké (Szász – Péter, 2008).

3. A játék sajátosan céltudatos tevékenység, a gyermek belső feszültségéből és közvetlen indíttatásból ered (Szász – Péter, 2008).

4. A játék komoly tevékenység, a gyermek olyan komolyan veszi, hogy szinte azonosul a játékban előforduló szerepekkel(Szász – Péter, 2008).

5. A játékot kettős tudat jellemzi, a gyermek játszik, de a tudatában el különíti a játékot a valóságtól (Szász – Péter, 2008).

6. Az utánzás a játék kiindulópontja, a gyermek számára valami újnak a különböző szintű megisméltése (Szász – Péter, 2008).

Az óvodában a gyerekek számára örömet okoznak a különböző énekes játékok, ölbeli játékok, az énekek. Ezek segítenek abban, hogy a gyerekek érdeklődését felkeltsük a zene iránt és formáljuk a zenei ízlésüket. A zenei tevékenységeknek köszönhetően a gyerekek felfedezik a ritmus, dallam, mozgás és éneklés örömet. A népi játékokkal, énekekkel, táncokkal a gyerekeket közelebb visszük a hagyományok megismeréséhez. Ezáltal pedig a gyermek mindennapi életének, tevékenységeinek részévé válik az éneklés és a zenélés. Az óvodapedagógusnak a zenei anyagok kiválasztásánál figyelembe kell vennie a nemzetiségi hovatartozást is (Az Óvodai Nevelés Alapprogramja, 2012).

2.2. A népi játékok szerepe az óvodai nevelésben

Népi játékoknak nevezzük azokat a szabályhangsúlyos játékokat, amelyek a nép széles körében keletkezett, szóbeli előadás és játék révén élnek és terjednek ennek köszönhetően helyenként, tájanként változnak (Szász – Péter , 2008).

A népi játékoknak nagy szerepe van a magyar óvoda történetében. A zenei nevelésben is a legfontosabb szerepet a magyar néphagyomány kapja. A népi játékok, gyermekdalok tökéletesen illenek a gyermekek adottságaihoz és hozzájárulnak a nemzeti hovatartozásunk gyökereinek megalapozásához is (Sapszon, 2013).

A népszokások megismertetésének célja, hogy már óvodás korban megalapozzuk a néphagyományok ismeretét, a szülőföld iránti szeretetét. Ezáltal is a gyerekek személyiségét formáljuk és segítjük az identitástudatuk kialakítását. Hozzájárulunk, hogy a gyerekek megismerjék és tovább vigyék a különböző jeles napokhoz, ünnepekhez kötődő helybéli és más táji hagyományokat. A gyerekek vegyenek részt, készítsenek a hagyományoknak megfelelő tárgyakat (A hét aranyalma: Dr. Karácsony- Molnár Erika, 2012).

A néphagyomány őrzéséhez hozzátartoznak a különböző népi játékok. A játékok hozzájárulnak az éneklés megszerettetéséhez, emellett a játékok során fejlődik a gyerekek

ügyessége, koncentrációja, döntéskészsége. Ezek a játékok segítenek a szabálytudat és a közösség-érzet kialakulásában, ismeretek, tudás gyarapodásában, és a gyermeki fantázia fejlesztésében (Sapszon, 2013).

„A kisgyermek szempontjából sokirányú, harmonikus fejlesztésre van szükség, ennek nélkülözhetetlen része az informatikai is” (IKT tanulmány, 2005:74). A zenéket, a játékok dallamát a zenenevelő saját hangján szemlélteti, eljátssza hangszeren. Azonban vannak helyzetek amikor az óvónő maga nem játszik hangszeren, így a zenei részleteket hangfelvételtől mutatja meg. Arra alkalmas a zenelejátszó, laptop, CD lejátszó egyéb más technikai eszköz. Ha a pedagógus ezt a módszert alkalmazza, tudnia kell megfelelően kiválasztani a hangzóanyagokat, ehhez pedig csak hiteles forrásokat alkalmazhat.

A gyermekek szeretik a ritmikus játékokat, verseket. A zenei örömet főként a dalok szövegének csengése, játékos hangzása adja (Sapszon, 2013).

A népi játékokat az alábbiak szerint csoportosíthatjuk:

Eszközös játékok

Az eszközös játékokhoz tartoznak: a tárgykészítő játékok, ügyességi játékok és sport jellegű játékok. Ezek a játékok többnyire csapatjátékok. A gyerekek megtanulják az egymással való együttműködést és közben fejlődik a figyelem megosztó képesség. A játékok fejlesztik a nagymozgásokat, az egyensúlyérzéklet, finommotorikát, szem-kéz, szem-láb koordinációt. Egyes játékok pedig alkalmasak a metrum és ritmusérzék fejlesztésére (Tamásiné, 2010).

Az egyes óvodai foglalkozások tevékenységeiben is megjelennek az eszközös játékok. A játékok lényege, hogy a gyermekek valamilyen eszközzel kellő ügyességgel tudjanak bánni. A megfelelő játékhoz figyelembe kell venni a gyermekek élet korát (Tamásiné, 2010).

➤ Ügyességi játékok

A óvodás korú gyermekek között a legnépszerűbb eszközös ügyességi játékok a labdajátékok. Az eszközös ügyességi játékok közé tartozik még a „köcsögdobás” nevű elkapós játék is, amely az 5-7 éves gyermek kedvelt játéka.

A gyerekek körben állnak és kiválasztanak egy királyt, aki a köcsöggel a kezében középre áll. A köcsögben kavicsok csörögnek, és eközben mindnyájan együtt énekelnek (1. ábra):

1. ábra. „Itt a köcsög” c. magyar népi játék

Forrás: Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

A mondóka elején a király valakihez odamegy és adja a köcsögöt, az tovább adja a szomszédjának, egészen addig adogatják, míg vége nem lesz a mondókának. Akihez kerül az leül a földre, s aki elejti, az is leül. Minden újakezdésnél mindig a király indítja el a játékot, s addig játsszák, míg csak egyvalaki marad állva. Aki állva marad az lesz a következő király.

Mozgásos játékok

A mozgásos játékok közzé tartoznak: az ölbeli gyermek játékok, mozgásos ügyességi játékok, a fogócskák, és a vonulások. Mindegyik típusra jellemző, hogy a fő funkciója a mozgás. Ezek a játékok fejlesztik a gyerekek kondicionális mozgékonyágát, a nagymozgásokat, szem-kéz, szem-láb koordinációt és az egyensúlyérzéklet (Tamásiné, 2010).

➤ *Ölbeli játékok*

Az ölbeli játékok az első két-három életévhez köthetőek. A felnőtt ölébe véve a kicsi gyermeket játszik vele, ritmikus szöveget mondogatva, közben simogatja, mozgatja egyes végtagjait. Így szórakoztatták, oktották, nevelték a gyermeket. Az óvodába bekerülve ezt a feladatot az óvoda veszi át. Ezeket a játékokat főként a kiscsoportban, 3-4 éves korú gyermekeknél alkalmazzuk. A kicsi gyermekek eleinte csak passzív részvevői a játéknak, de mi nnél többet ismételtetik a mondókat, annál jobban meg maradnak bennük és idővel már ők maguk kezdeményezik a játékot. Ő elkezdli mutatni a mondókához kapcsolódó mozdulatokat valaki máson: simogatja, cirógatja az arcát, stb (Tamásiné, 2010).

➤ *Ügyességi játékok*

Az ügyességi játékok csoportjához tartoznak a különböző guggolós játékok, kifordulás játékok, páros szökdelők, kendőzős játékok. Ezeket a játékokat a gyermekek nagy örömmel játsszák (Tamásiné, 2010).

A guggolós játékokban a gyermekek általában kézfogással nagy körben járnak énekelve,

arccal befelé fordulva. A feladat, hogy a dallam végén leguggoljanak (2.ábra).

2. ábra „Ég a gyertya” c. magyar népi játék

Forrás: Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

A kifordulós játékokban a gyerekek körbe járnak énekelve és a dal végén akinek a nevét mondják az kifordul a körből (3.ábra). A játék addig tart, amíg az utolsó gyermek is ki nem fordul a körből. Ezután mindenki egyszerre visszafordul a körbe vagy előlről kezdjük a játékot csak most nem kifelé, hanem befelé fordulást énekelünk.

3. ábra „Lánc, lánc eszterlánc” c. magyar népi játék

Forrás: Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

A páros szökdelőnél a gyerekek egymással szembe állnak, kezüket összefogják és szökdelve haladnak előre közben énekelnek (4.ábra). Amikor az utolsó szótaghoz érnek ugrással megfordulnak anélkül, hogy elengednék egymás kezét és a másik irányba folytatják tovább a szökdelést.

4. ábra „Ándán, didijom” c. magyar népi játék

Forrás: Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

A kendőzős játékokat különbözőképpen lehet játszani. A gyerekek kört alkotnak és a aki a tűzvívő az a kezében egy kendővel megy a körön kívül. Amíg énekelnek (5.ábra) a kendőt valakinek a háta mögé ejti majd elkezd szaladni. Ha aki mögé a kendőt leejtették észreveszi gyorsan felkapja és szalad a tűzvívő után. Amelyikük gyorsabb az áll be az üres helyre. Ha nem veszi észre akkor be áll a kör közepére ő lesz a „záptojás” és addig marad ott, amíg valaki más fel nem váltja.

5. ábra „Tüzes labdát hordozok” c. magyar népi játék

Forrás: Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

➤ *Fogócska játékok*

A fogócska játékokat a megfelelő szabály szerint kell játszani, ez lehet: megfogás, érintés utáni szerepcsere; guggolás vagy mozdulatlanul állás esetén nem érvényes ha a fogó megérinti. Ha a fogó megfog egy személyt akkor helyet cserélnek.

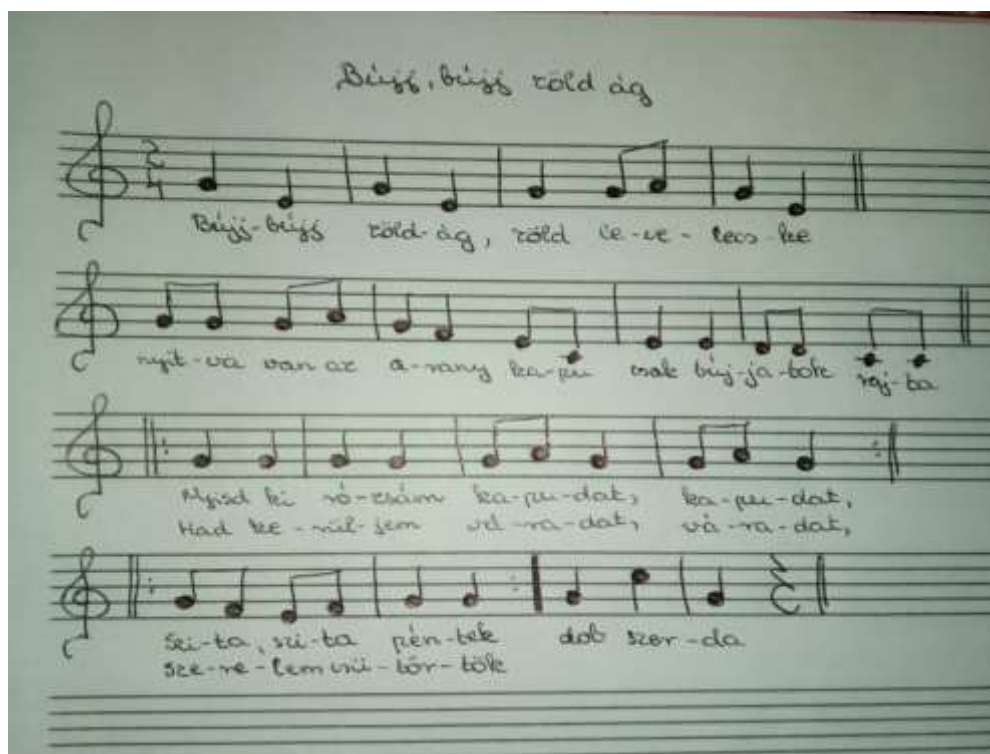
Vannak más fajta fogó játékok is, mint például a liba-fogó játék (6.ábra). Ebben a játékban különböző szereplők vannak. A gyerekek leguggolnak velük szemben pedig áll az „anya”, oldalt áll egy „farkas” akiket a gyerekek közül választunk ki. A gyerekek elkezdik énekelni a szöveget. A dal végén pedig oda kiállt nekik az anya, a gyerekek pedig széttárt kézzel szaladnak hozzá a farkas pedig igyekszik minél több libát megfogni eközben.

6. ábra „Gyertek haza ludaim” c. magyar népi játék
 Forrás: Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

➤ *Vonulós*

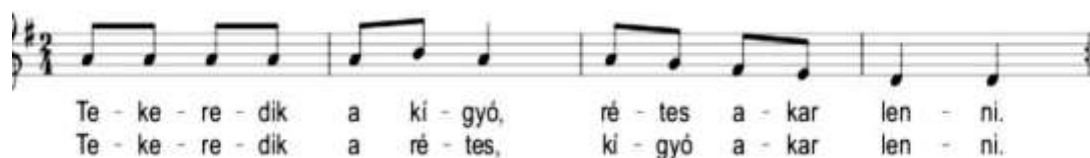
A vonulós játékokat többféleképpen lehet játszani. A gyerekek legtöbbször a kapuzós játékokat játsszák. Ilyenkor a gyerekek sorba állnak megfogják egymás kezét a magasba emelik kaput tartanak és közben énekelnek (7.ábra). A mögöttük álló gyerekek elindulnak át a kapun, és beállnak a sor elejére. Így jutnak folyamatosan előre és mindenki tarthat kaput.

7. ábra „Bújj, bújj zöld ág” c. magyar népi játék

Forrás: saját szerkesztés

A vonulós játékoknál játszhatunk úgy is, hogy a gyerekek egy sorba állnak és kézfogással láncot alkotnak. Elkezdjük énekelni a dal szöveget (8.ábra) és közben megyünk körbe mintha egy láncot alkotnánk közben.

8. ábra „Tekeredik a kígyó” c. magyar népi játék

Forrás: Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

Szellemi játékok

A szellemi játékokhoz tartoznak: a szellemi ügyességi játékok, a kitalálósok, a beugratások, a rejtő-keresők, és a tiltó játékok. A szellemi játékok fejlesztik a gyerekek gondolkodását, szellemi képességeit, önfegyelmét. Ezek a játékok által konkrét ismereteket taníthatunk meg a gyerekeknek. A játékok során a gyerekeknek pontosan tudniuk kell melyik hanggal kezdődik és melyikkel végződik a szó. A zenei képességek fejlesztése során előtérbe kerülnek a kitalálós játékok, rejtő – kereső játékok és a tiltó játékok (Tamásiné, 2010).

➤ *Kitalálós játékok*

A kitalálós játékokhoz a gyerekeknek körbe kell állni választanak egy „Árva Pannát, aki be áll középre. Az első versszakot közösen énekelik, majd a második versszakot csak a középen álló énekli, a harmadikat újból mindenki együtt (9.ábra). A dal végén a középen álló eltakarja a szemét, s egyikük a nevéen szólítja: „Árva Panna!” A középen állónak a hang után ki kell találnia, hogy ki szólította. Ha kitalálja, helyet cserélnek, de ha nem, akkor ő marad a kör közepén, s újra kezdődik a játékot.

2., Én is oda mennék,
Piros kendőt vennék,
De a pénzem elvesztettem,
Így hát hogy is vennék.

3., Szegény árva Panna,
Segítsünk hát rajta,
Kinek nevét kitalálja,
Az lesz a jutalma.

9. ábra „Árva Panna” c. magyar népi játék

Forrás: Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

➤ *Rejtő – kereső játékok*

A rejtő – kereső játékokban a gyerekek legtöbbször körben vagy sorban állnak. A játékban a gyerekek kört alkotnak, összeteszik a kezüket és közösen énekelnek (10.ábra). Van egy osztó aki körbe jár a gyermekek között és mindenkinek hozzá ér a kezéhez mintha elrejtene valamit, de csak egy valaki kezébe rejti a tárgyat. Eközben a kereső folyamatosan figyeli az osztó kezét és próbálja kitalálni, hogy kinek a kezébe teszi le. Ha sikerül kitalálnia, akkor ő lesz a következő osztó, a volt osztó pedig be áll annak a helyére akinél a tárgy volt.

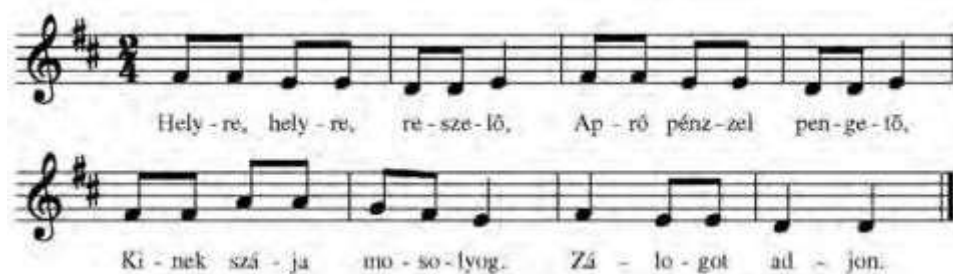
10. ábra „Csö-csön gyűrű” c. magyar népi játék

Forrás: Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

➤ *Tiltó játékok*

A tiltó játékokban fontos szerepe van a szabályoknak, a tiltásoknak és a kötelezettségeknek. Ezek az emberi közösség és az emberi kapcsolatok fontos megalapozója is (Tamásiné, 2010). A gyermekek egymás mellett ülnek sorban. Valakit kiválasztunk közülük aki a többiek elé áll,

és a mutató- és középső ujját a szélső gyermek arca előtt körbe-körbe mozgatja. Eközben együtt éneklí a dalt (11.ábra). Ha a szélső gyermek elneveti magát, zálogot ad. Majd ezt ismételtetik újból és újból amíg mindenki sorra nem kerül. Az összegyűlt zálogokat a játék végén kiváltják.

11. ábra „Helyre, helyre” c. magyar népi játék
Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

A következő játék a „sánta pipás” szintén nevetéstilalom. A gyerekek egymás mögé felállnak egy oszlopban. Kiválasztunk valakit ő lesz a „sánta pipás”, aki fél lábon körbe ugrálja a többieket, s közben énekel (12.ábra).

12. ábra „Pám, pám, paripám” c. magyar népi játék
Forrás: Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

Párválasztó játékok

A párválasztó játékokhoz tartoznak: a körjátékok, a leánykérők, a társas párválasztók. Ezek a játékok többnyire csoportjátékok. Ehhez a gyerekeknek már jól kell tájékozódni a különböző mozgásrajzok során. Kört kell alkotni, énekelni, mondókázni és különböző kézfogással történő elmozdulást végre hajtani. A kézfogás segíti az azonos ritmusú mozgást. Fejlődik a téri tájékozódás, a szem-kéz, szem-láb koordináció, az egyensúlyérzék, a jobb-bal fogalom. A párválasztó játékokban megjelennek az érzelmi kapcsolatok és a vonzódások. Nemcsak a fiúk - lányok között, hanem a lányok - lányok, fiúk - fiúk között is baráti kapcsolatokként (Tamásiné, 2010).

➤ *Párválasztó körjátékok*

A párválasztó körjátékok legtöbbször ugyanúgy játszódnak. A gyermekek körbe állnak és

kiválasztanak egy valakit aki a kör közepére áll. Közösen énekelnek, amikor a „Szakajts egyet róla” részhez érnek a közepen álló választ valakit és bepörgeti a körbe. Ő be áll a helyére és kezdődik a játék előlről (13.ábra).

13. ábra „A pünkösdi róza” c. magyar népi játék

Forrás: Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

A gyermekek körbe állnak, egy valakit kiválasztanak aki középre áll. A közepen álló gyermek a „Szállj ki már” résznél választ egy párt és vele forog a dal végéig. A dal végén helyet cserélnek és kezdődik előlről a játék (14.ábra).

14. ábra „Kis kacska fürdik” c. magyar népi játék

Forrás: Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

Páratlan számú gyerekeknél akinek nincs párja az középre áll a többiek pedig énekelve körbe járják (15.ábra). Amikor ahhoz a részhez érnek, hogy „Kácsa, kácsa” a középben álló gyermek párt választ és a dal végéig együtt forognak körbe. Eközben a többiek egy helyben állva tapsolva énekelnek.

En - nek a kís - lány - nak nem ju - tott pár - ja.

jaj, de meg - ha - rag - szik,

Majd más - kor jut ne - ki job - ban i - par - ko - dik.

Ká - csa, ká - csa, pi - ros ká - csa, ki a pár - ját nem ta - lál - ja,

ke - res - sen ma - gá - nak!

15. ábra „Ennek a kislánynak” c. magyar népi játék

Forrás: Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

➤ *Lánykérő játékok*

A lánykérő játékok szövege és cselekménye a lánykérési szertartás emlékét idézi elő. A legtöbb játékban a lányok körben állnak, a kérő a körön kívül jár. A dal végén pedig a kérő elvisz egy lányt a körből.

A gyerekek nagy körbe állnak, kézen fogva járnak körbe közben énekelnek (16.ábra). Van egy kérő aki a többiekkel ellentétes irányba halad. A dal végén a kérő elvisz egy lányt a körből és ezt addig játszáik amíg minden lányt el nem visz.

16. ábra „Méz, méz, méz” c. magyar népi játék

Forrás: Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

➤ *Párválasztó társasjáték*

A párválasztó társas játékok lényege, hogy a fiúk és lányok együtt játszá. Ezek a játékok a 6-7 éves korosztállyal játszhatók.

A gyerekek körben ülnek, egy valakit kiválasztanak, aki középre ül egy székre. A középén kezdi el a játékot, s a körből válaszolnak neki. Akit megnevez a középén ülő az oda megy hozzá ad neki egy puszit és helyet cserélnek. A játékot így folytatják tovább (1.kép).

- Fordulj, kicsi szék!

- Nem fordulok!

- Meddig?

- Keddig!

- Mit vársz?

- Csókot!

- Kitől?

- Julcsától.

1. kép „Fordulj, kicsi szék!” c. magyar népi játék

Forrás: Tamásiné Dsupin Borbála (2010)

Mondókák

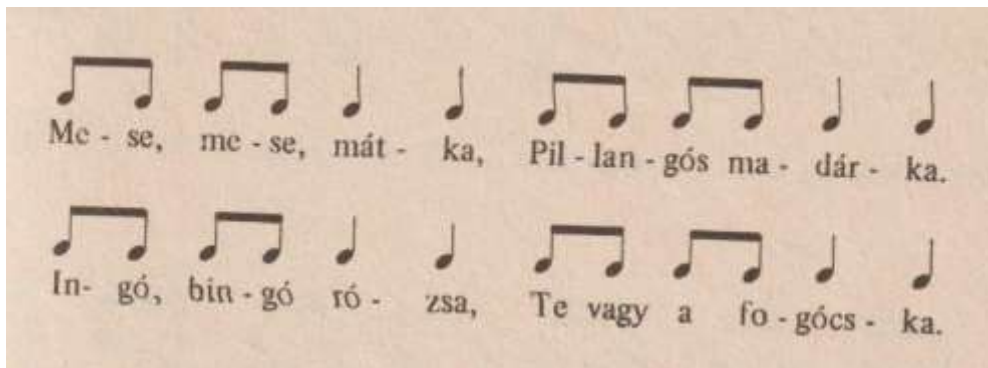
A mondókák egy-egy bizonyos alkalomhoz vannak kötve és több jellegzetes mozdulatsor

tartozik hozzá. Mindegyikben együtt van jelen a szöveg-ritmus-dallam. A mondókák sajátos hanglejtésűek, de a ritmus dominál bennük. Nincs meghatározott idejük addig tartanak amíg a gyerekeknek van mondanivalójuk. A mondókáknak van alapképletük, aminek ismételtetése során a gyerekek dallamkincse nagy ritmusgazdagságot kap (Tamásiné, 2010).

Kiolvasók

A kiolvasók önálló, sajátos műfajjal rendelkeznek. Sajátos előadásmódja nem függ a szöveg értelmétől és a szó hangsúlyától. A hangsúlyozás dallamos hanglejtéssel történik (Tamásiné, 2010).

A kiolvasót különböző képpen lehet elvégezni, legtöbbször a gyermekek sorba állnak, kinyújtják a kezüket és egy valaki elkezd mondani a kiszámolót a végén akinél megáll a szöveg az lesz a „kiválasztott” (17-18.ábra).

17. ábra „Mese, mese, mátká” c. magyar népi játék

Forrás: Forrai Katalin (2016)

18. ábra „Sárga cukor, veres bor” c. magyar népi játék

Forrás: Forrai Katalin (2016)

3. A játékos zenei készségfejlesztés Kárpátalja magyar nyelvű óvodáiban

A szülők és nagyszülők nevelésén kívül az óvodapedagógusra is hárul azon feladatból, hogy a gyermekek készségeit fejlessze. Megismertesse és bővítse meglévő tudásukat a népi játékok, a hagyományok és a hozzájuk tartozó szokásokról. Kutatások szerint a népi játékok csak kevés szerepet kapnak az óvodai fejlesztés során.

Szakedolgozatunk megírásával ebben a témában végeztünk kutatásokat. Kutatásunk célja, hogy választ kapjunk felmerülő kérdéseinkre, mint például rendelkeznek-e a zenepedagógusok megfelelő zenei ismeretekkel, tudnak-e hangszereken játszani, ismernek-e és használatba is veszik-e a népi gyermekjátékokat.

3.1. A kutatás előzményei, eredmények

A szakedolgozatunk megírását előkészítette a 2022 tavaszán elvégzett kvalitatív adatgyűjtés. A tavaly készített munkánkban interjú kutatást végeztünk, mely során felkerestünk 6 óvoda zenenevelőjét, hogy elvégezzük velük a felmérést.

Kutatásunk célja az volt, hogy választ kapjunk, az óvodákban milyen egy zenei foglalkozás, milyen népi játék típusokat alkalmaznak, vannak-e szakirányú végzettséggel rendelkező zenepedagógusok az óvodákban, tudnak-e hangszereken játszani, és hogy használják-e a hangszereket az ének-zene foglalkozások alkalmával.

Feladatul tűztük ki, hogy megvizsgáljuk, milyen típusú játékokat, dalanyagokat használ a zenepedagógus, hogy fejleszteni tudja a gyerekek zenei képességeit. Hat óvodai zenenevelővel készítettünk kvalitatív alapú felmérést (interjút), hogy megtudjuk: szakirányú végzettséggel rendelkeznek-e, használatba kerülnek-e a különböző hangszerek, valamint hogyan és mi az a zenei képesség ami legjobban fejlődik az ének- zene foglalkozásoknak.

6 óvodát választottunk ki, amelyeknek továbbítottuk az interjúkat. A kiválasztásnál figyelembe vettük, hogy mindegyik járásból szerepeljenek óvodák, valamint legyen köztük városi és falun található egyaránt. Az interjúban található kérdésekkel az óvodák zenenevelőit, vagy a zenefoglalkozásokat tartó nevelőket kerestük meg. Mind a hatan szívesen vettek részt és segítettek munkánkat a felmérés során.

A kutatásunk eredményeként arra következtetésre jutottunk akkor, hogy a felállított 4 felállított hipotézisből 3 beigazolódott, egyet viszont el kell vetni. Az első hipotézis, hogy a vizsgált óvodákban, több a szakmai végzettséggel nem rendelkező zenenevelő, mint a szakirányú végzettséggel rendelkező nevelő. Ezt a feltételezést el kellett vetni, mivel a vizsgálat eredményeként kiderült, hogy több a szakirányú végzettséggel rendelkező zenepedagógus az

intézményekben, mint a nem szakképzett.

A második hipotézis azonban beigazolódott. Feltételezésünk, miszerint azokban az óvodákban ahol a zenenevelő tud és használatba is veszi a hangszereket ott a gyerekeket is jobban bevonja a hangszerhasználatba, nem úgy mint, ahol a nevelő nem tud hangszert megszólaltatni. A vizsgálatnak köszönhetően beigazolódott, hogy az a pedagógus, amelyik tud hangszert megszólaltatni, az a gyerekeket is jobban bevonja a hangszerek használatába.

A harmadik hipotézis szintén beigazolódott, miszerint az óvodákban az ének-zene foglalkozásoknak a legnagyobb részét töltik ki a népi játékok. A zenenevelő a foglalkozások nagy részét népi játékok sok színűségével tölti ki, melyeket a gyerekek nagyon szeretnek.

A negyedik hipotézisünk is beigazolódott. A vizsgálat eredményének köszönhetően elmondható, hogy a vizsgált óvodákban a zenenevelő pedagógusok az ének-zene foglalkozások során a játék típusok és a játékok sokszínűségét teljesen kihasználva fejlesztik a zenei képességeket.

3.1. A vizsgálat körülményei, mintája

A 2023-as kutatásunk adatgyűjtéséhez kérdőíves kutatást végeztünk, melynek helyszíneit a kárpátaljai magyar nyelvű óvodák jelentették. A kérdőív módszerét használva összesen 80 óvodát kerestünk fel. A Kárpátaljai Magyar Pedagógus Szövetség segítségével köszönhetően elérhetőségeket kaptunk az intézményekkel kapcsolatosan.

Kárpátalján a legtöbb magyar nyelvű óvoda a Beregszászi kistérségben található. A többi járást illetően csak szórványban találhatóak magyar nyelvű intézmények, ilyen például a Técsői, Huszti, Rahói járás.

A magyar nyelvű intézmények közül 80 óvodába került kiküldésre a kérdőív. A kérdőívben szereplő kérdésekkel az óvodák zenenevelő pedagógusait kerestük fel. A 80 óvodából 26 intézményből érkezett vissza válasz.

A munkánk során a következő kutatási kérdéseket és hipotéziseket fogalmaztuk meg:

1. Milyen szakmai végzettséggel rendelkeznek a zenenevelők a vizsgált óvodákban?

Azt szeretnénk megtudni, hogy Kárpátalja magyar nyelvű óvodáiban, milyen szakirányú végzettséggel rendelkeznek a zenenevelők. Hipotézisünket azzal támaszthatjuk alá, hogy Kárpátalján egyenlőre nem található magyar tannyelvű zenepedagógus képző intézmény.

H1: Feltételezzük, hogy a vizsgált óvodákban, több a szakmai végzettséggel nem rendelkező zenenevelő, mint a szakirányú végzettséggel rendelkező nevelő.

2. Milyen szerepe van a hangszerhasználatnak az ének-zene foglalkozásokon a vizsgált

óvodákban?

Azt szeretnénk meg megtudni, hogy mennyire igaz az, hogy a szakirányú végzettséggel rendelkező zenenevelők nagyobb hangsúlyt fektetnek a hangszerhasználatra és a gyerekekkel való együttes hangszerhasználatára, mint a nem szakirányú végzettséggel rendelkezők.

3. Milyen játékos módszerrel történik a zenei képességek fejlesztése a vizsgált óvodákban?

Azt szeretnénk megtudni, hogy az óvodákban, milyen játékokat, a játékok mely típusait alkalmazza a zenenevelő pedagógus a zenei képességek fejlesztése érdekében.

H3: Feltételezzük, hogy a vizsgált óvodákban a zenenevelő pedagógusok az énekzene foglalkozások során a játék típusok és a játékok sokszínűségét kihasználva fejlesztik a zenei képességeket.

4. Az ének-zene foglalkozásoknak a népi játékok mekkora részét töltik ki?

Azt szeretnénk meg tudni, hogy a vizsgált óvodákban az ének-zene foglalkozásokon az alkalmazott játékok mennyire jelennek meg és ezek közül a népi játékok mekkora szerepet kapnak (mennyi időt vesznek igénybe).

H4: Feltételezzük, hogy az óvodákban az ének-zene foglalkozásoknak a nagyobb részét töltik ki a népi játékok.

5. Az ének–zene foglalkozások alkalmával a népi játékokon kívül még, milyen játékokat alkalmaznak?

Azt szeretnénk meg tudni, hogy az óvodákban az ének-zene foglalkozások alkalmával, milyen egyéb más játékokat alkalmaz a zenenevelő a népi játékokon kívül.

H5: Feltételezzük, hogy az óvodákban az ének-zene foglalkozások alatt nem csak a népi játékok kapnak szerepet, hanem más típusú játékok is alkalmazásra kerülnek.

6. Az megszokott ének-zene foglalkozásokon kívül folyik e, valamilyen más játékos foglalkozás az óvodákban?

Azt szeretnénk meg tudni, hogy a kötelezően meg tartott ének-zene foglalkozásokon kívül van e valamilyen egyéb más által tartott játékos foglalkozás.

H6: Feltételezzük, hogy az óvodákban zajlanak olyan játékos foglalkozások, melyek nem a már kötelezően megszokott ének-zene foglalkozások, hanem valami új és érdekes.

3.2. A vizsgálat módszere, a mérőeszköz bemutatása

A 2022 tavaszán kialakult háborús helyzet miatt az előre eltervezett kutatásunk sajnos más fordulatot kellett, hogy vegyen, így az akkori munkák kutatási eszköze kvalitatív interjú információ felvétel lett. A megkezdett munkánkat 2023 tavaszán egy kérdőíves módszerrel

folytattuk. A kérdőív a Google Űrlap segítségével készült el és lett továbbítva a magyar nyelvű intézményekbe. Kérdőívünk 24 kérdést tartalmaz. A 24 kérdésből 6 nyitott válasz lehetőségű, 4 vélemény nyilvánító, 14 pedig feleletválasztós.

Kutatásunkat megnehezítette, hogy az e-mailes megkeresésekre nagyon kevés válasz érkezett vissza. Emiatt minden érintett személyt, személyesen kellett megkeresni a közösségi média felületeim, ha pedig ez is sikertelen volt akkor telefonos megkeresésre volt szükség. Sokszor azonban tapasztaltuk, hogy hiába a sokadik megkeresés is csak nagyon kevés válasz érkezett vissza. Ez azért is lehet így, mert az emberek kevesebb időt szánnak az e-mailezésre és nem szívesen töltenek időt azzal, hogy kérdéseket válaszoljanak meg.

Kérdőívünk első részében általános információkra voltunk kíváncsiak, hogy milyen végzettséggel rendelkezik, mióta tart és milyen gyakorisággal zenei foglalkozásokat. Itt kaptunk választ arra, hogy tud-e hangszeren játszani, alkalmaz-e hangszereket és milyeneket.

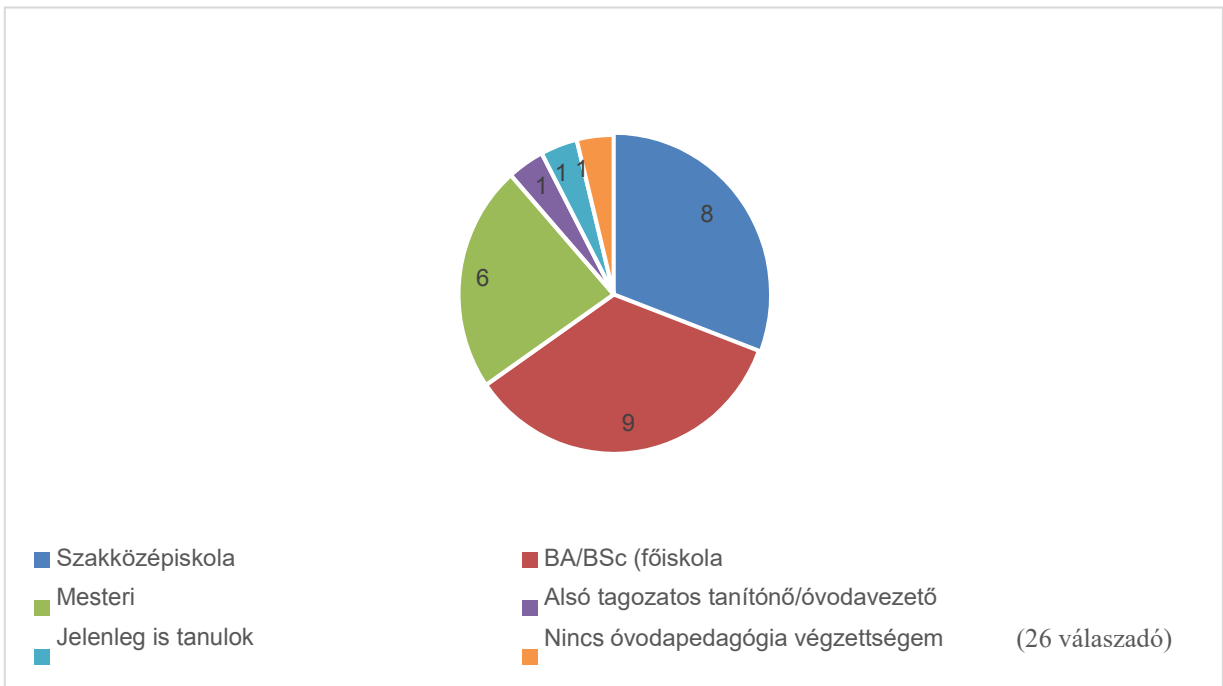
A kérdőív második részében kíváncsiak voltunk, hogyan szemlélteti zenét, milyen eszközöket használ. Meg szeretnénk tudni, hogy véleménye szerint melyek azok a zenei képességek, melyek leginkább fejlődnek a hangszer használatával. Milyen játékokat és játék típusokat alkalmaz az ének-zenei foglalkozásokon, illetve hogy mely játék típusokat alkalmazza leginkább. Feltettünk különböző állításokat, melyeket saját tapasztalat alapján kellett megválaszolni.

Kerestük a választ, hogy vajon zajlanak-e olyan zenei foglalkozások is az óvodán belül, melyeket esetleg nem a zenenevelő végez, hanem valaki kívülálló. Kérdőívünk végén arra is rákérdeztünk, hogy képezik-e magukat a pedagógusok.

3.4. Kutatási eredmények

Kutatásunk módszere a kérdőíves adatgyűjtés volt. A kiküldött kérdőív mind a 22 kérdése kötelező válaszadással bír. Az első kérdésben a kitöltendő személy nemére voltunk kíváncsiak, a beérkező válaszadók mindegyike nő. A második kérdésben a születési évek jelentek meg, itt 63 éves korosztálytól a 19 éves korig terjed az évek közötti különbség.

A harmadik kérdésben választ kaptunk arra kinek, milyen a legmagasabb óvodapedagógus végzettsége. A válaszok megoszlók, van aki rendelkezik valamilyen felsőoktatási végzettséggel, van aki jelenleg is tanul és van olyan is aki nem rendelkezik óvodapedagógus végzettséggel (1. diagram).

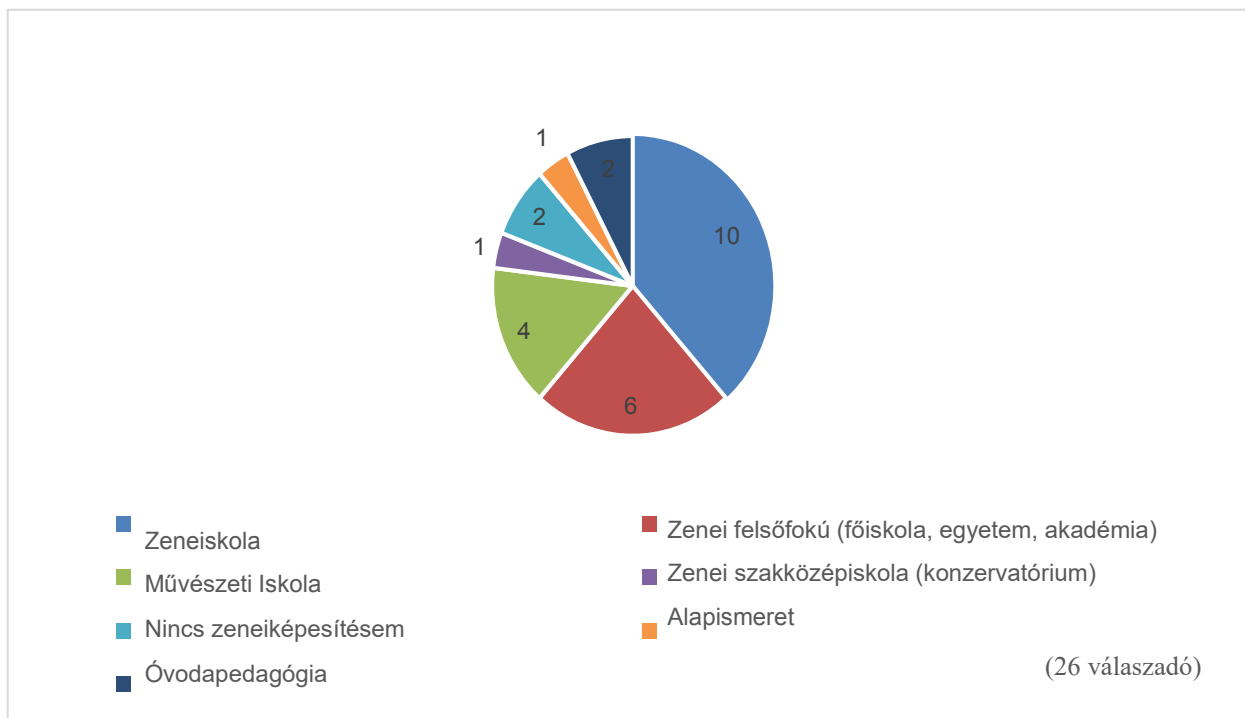

1. diagram: Legmagasabb óvodapedagógus végzettség

Forrás: Saját kutatás

A válaszok mivel megoszlók, ez arra enged következtetni, hogy bár a képzett pedagógusok vannak többségben, mégsem feltétlenül csak olyan pedagógusok dolgoznak az óvodákban akik rendelkeznek óvodapedagógus végzettséggel, hanem vannak olyanok is aki valamilyen oknál fogva vagy még nem vagy egyáltalán nem rendelkeznek óvodapedagógus végzettséggel.

A negyedik kérdés: milyen zenei végzettséggel rendelkezik az adott személy? A válaszolók közül 10-en zeneiskolai, 6-an zenei felsőfokú, 4-en művészeti, 1 konzervatóriumi, 1 alapismereti, 2 óvodapedagógiai, 2 nem rendelkezők zenei képesítéssel (2.diagram).

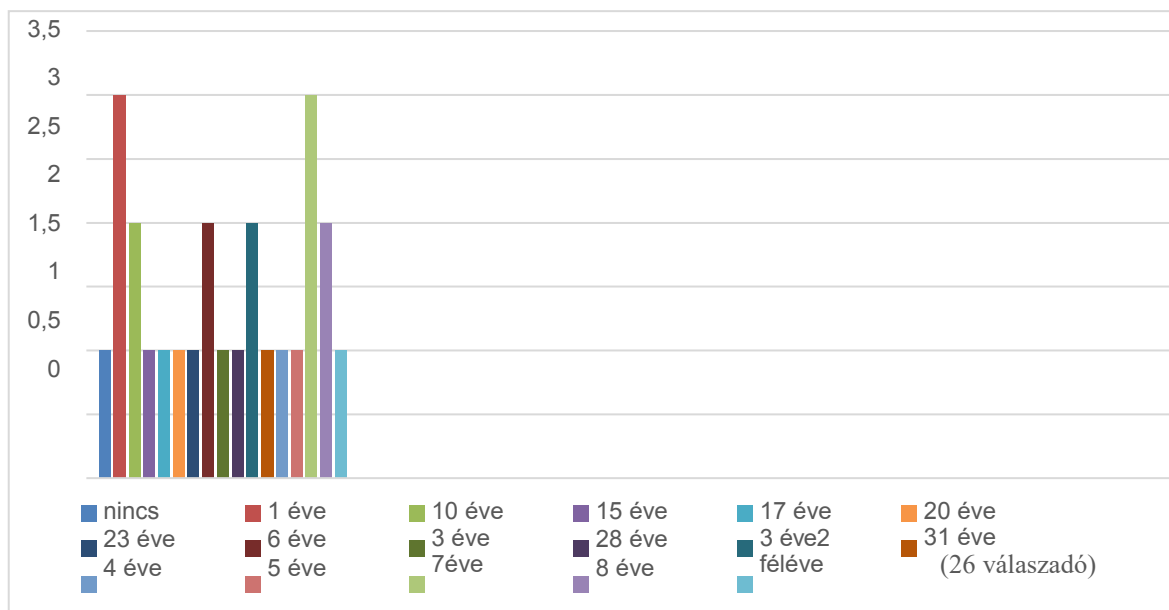
2. diagram: Zenei végzettséggel rendelkezők

Forrás: Saját kutatás

Az ötödik kérdés nyitott válasz lehetőségű. A kérdőívre válaszolóknak le kellett írniuk részt vesznek e valamilyen folyamatban lévő felsőoktatásban. A válaszadókból 12-en nem, 7-en igen, és 2-en a főiskola intézményében részesülnek jelenleg felsőoktatásban.

Ebből következtethetünk, arra hogy vannak akik folyamatosan fejlesztik tudásukat és vannak olyanok akiknek valamilyen okból kifolyólag nem vagy nincs lehetősége részt venni felsőoktatásban.

Hatodik kérdés szintén nyitott kérdés: mióta tart zenei foglalkozást az óvodában? Ennél a kérdésnél számtalan különböző évet soroltak fel, a legtöbb válasz a 8 évre érkezett. A többi megoszló, a másfél és a 31 között szinte minden szám szerepel és olyan is van aki sosem tartott zenei foglalkozást (3.diagram).

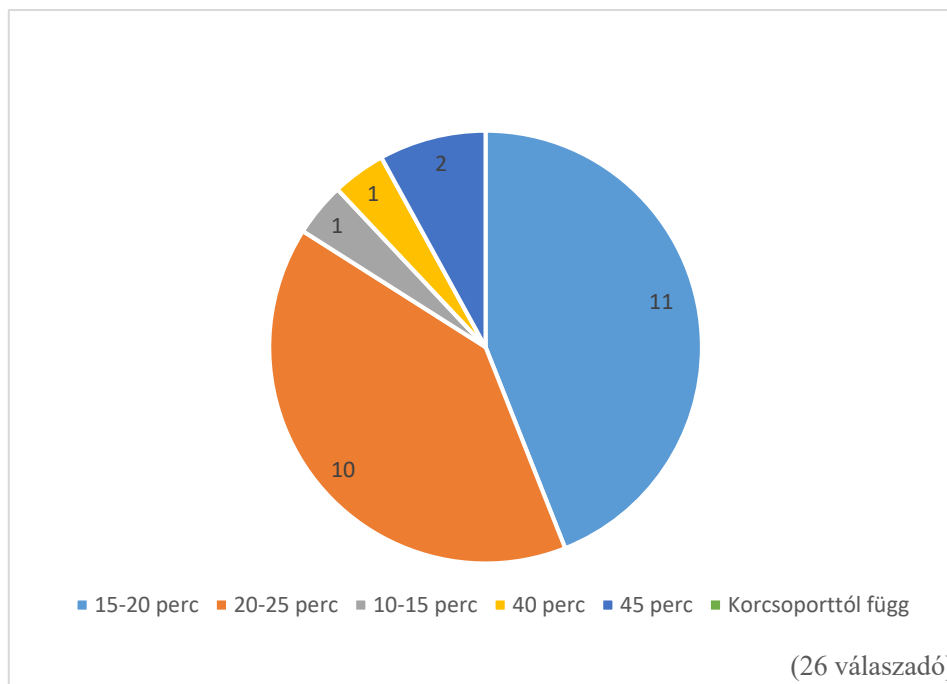
3. diagram: Óvodai zeneoktatások éve

Forrás: Saját kutatás

Bebizonyosodott, hogy kutatási feltételezésünk mi szerint több a nem szakmai végzettséggel rendelkező zenenevelő, mint a végzettséggel rendelkező nem helyes. Ugyanis a kitöltések alapján pont az ellenkezője igaz és a képzett pedagógusok vannak többségben.

Hetedik kérdés: Milyen gyakorisággal vannak zenei foglalkozások az Ön csoportjában? Erre a kérdésre a válaszok közül 15-en választották a „hetente”, 11-en a „naponta” és 0-án a „havonta” választ. Ez egy pozitívum, a fejlesztés szempontjából.

Nyolcadik kérdés: Milyen hosszúságúak a zenei foglalkozások? A válaszok között többen, 11- en választották a „15-20 percet”, 10-en a „20-25 percet”, 2-en a „45 percet”, 1-en a „40 percet”, szintén 1-en a „10-15 percet” és 1-en a korcsoporttól függ válaszokat. Az adott válaszok alapján bizonyos, hogy nem csak pedagógustól hanem a csoport életkori sajátosságaitól is függ egy foglalkozás időtartama (4.diagram).

4. diagram: Zenei foglalkozások hosszúsága

Forrás: Saját kutatás

Kilencedik kérdés: Ön játszik e valamilyen hangszeren? Ennél a kérdésnél 18-an választották az „igen” és 8-an a „nem” választ. Az igen válaszadók között mindenki a zongorát jelölte meg.

Tizedik kérdés: Használ e valamilyen hangszert a zenei foglalkozások alkalmával? A feltett kérdésre 21-en választották az „igen”, 5-en a „nemet”. A válaszok alapján meg tudhattuk, hogy a pedagógusok többsége ismeri és érti a hangszerek használatát.

Tizenegyedik kérdés: Ha használ hangszert a foglalkozásokon miért igen? Ha nem akkor miért nem? Erre a kérdésre saját válaszokat írtak a válaszadók.

A leírt válaszok közül kiemelnénk néhányat:

- *„Azért jó használni hangszert a foglalkozásokon mert a gyerekek sokkal könnyebben jegyzi meg a ritmust, a dallamot, és örülnek ha ők is csatlakozhatnak gyerek hangszerekkel”* (3.válaszadó).

- *„Hatékonyan fejleszti a gyermekek zenei képességeit”* (9.válaszadó).

- *„Igen, mert nagyon fontos a hangvezetésnél, tiszta hallás kialakításában”* (11.válaszadó).

- *„Fejleszti a gyerekek hallását, ritmusérzékét, és motiváló hatása van”* (13.válaszadó).

- *„Zongorát használok nagyon szeretik, hangszerrel teljesen más mint anélkül. Sokkal*

jobban figyelnek” (24.válaszadó).

- „Igen. Azért mert ettől szívesebb a foglalkozás és jobban fejlődik a gyerekek képességei” (18.válaszadó).

Tizenkettedik kérdés: Milyen hangszert/hangszereket használ leggyakrabban a zenei foglalkozásokon? A lehetséges válaszok közül legtöbb választás a „zongorára” került, ezután következnek a „csörgők”, majd a „dob”, a „xilofon” és a „fuvola”. Ezen a válaszokon kívül előkerült még a „furulya”, a „rumbatök, cintányér, szintetizátor”, illetve olyan válasz is érkezett hogy semmilyen hangszert nem használnak a zenei foglalkozáson. Ez utóbbiból arra következtethetünk, hogy ahol ilyen van ott nincs zenenevelő aki ismeri a hangszer használatát (5.diagram).

5. diagram: Hangszer használat gyakorisága

Forrás: Saját kutatás

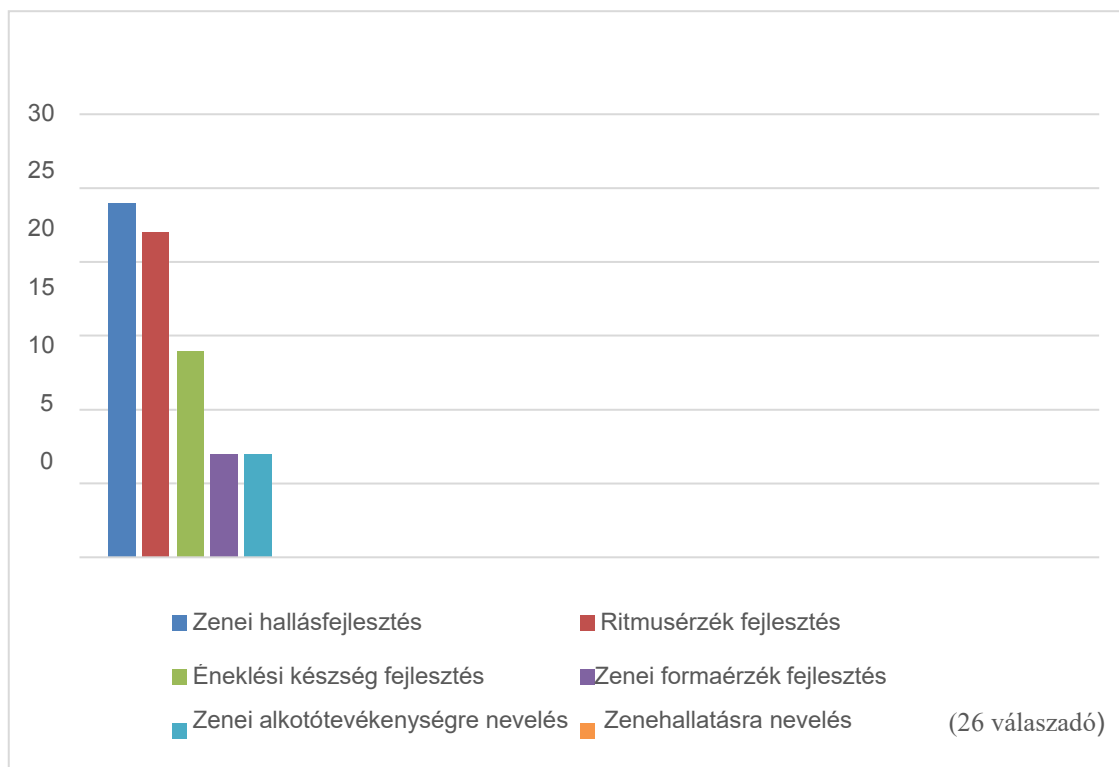
Tizenharmadik kérdés: Hogyan szemléltet zenét egy foglalkozás során? A feltett válasz lehetőségek a következők voltak, melyekből többet is lehetett választani: énekel - ezt 23 jelölték, hangszeren játszik – 13 jelölés, eljátssza a zenét valamilyen hangszeren – 10 jelölés, játék formájában – 1 válasz, okos IT eszközöket használ – 1 jelölés.

Kutatásunk bizonyítja, hogy a hangszerhasználatnak nagy szerepe van a gyerekek életében a fejlesztés és az ismeretek kialakításának szempontjából. Az a csoport ahol a pedagógus együtt zenél a gyerekekkel jobban tud fejlődni.

Tizennegyedik kérdés: Milyen technikai eszközöket használ a zene szemléltetésére? Erre a kérdésre több válaszlehetőséget felsoroltunk, melyekből akár többet is lehetett választani. A

laptop – 19 jelölés, hangfal - 16 jelölés, zenelejátszó - 15 jelölés, projektor 6 jelölés, CD-lejátszó – 4 jelölés. Ezekon kívül érkezett válasz még arra, hogy tv, telefon, hangszóró az a technikai eszköz mellyel zenét szemléltetnek.

Tizenötödik kérdés: Véleménye szerint a hangszerhasználat, mely zenei képesség(ek) fejleszti leginkább? Ennél a kérdésnél a pedagógusok véleményére voltunk kíváncsiak. A felsorolt hat készséggel kapcsolatosan kellett választani, hogy az ő csoportjában mi az ami leginkább fejlődik (6.diagram).

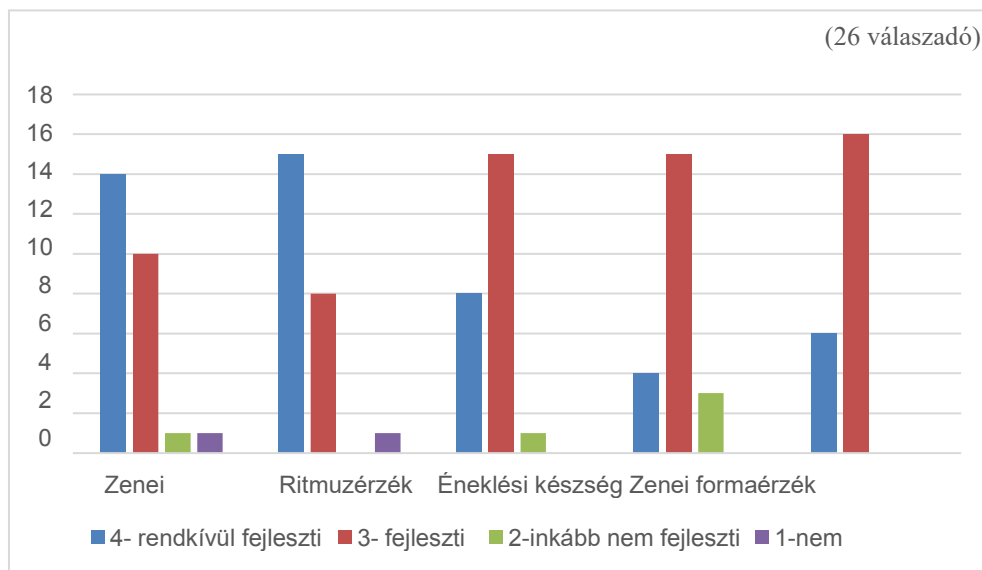

6. diagram: Zenei készség(ek) fejlődése

Forrás: Saját kutatás

A válaszadók alapján a legjobban a zenei hallás fejlődik, ehhez közel áll a ritmusérzék. Nem olyan nagy különbséggel egymástól pedig az éneklési készség és a zenehallgatásra nevelés. A zeneiformaérzék és a zeneialkotótevékenységre nevelés azok a készségek melyek az utolsó helyeken állnak.

Tizenhatodik kérdés: Mennyire fejleszti a hangszerhasználat az alábbi zenei készségeket Ön szerint? Az alábbi kérdésnél arra voltunk kíváncsiak hogy 1-től 4-ig terjedő skálán mennyire fejlődnek a hangszerhasználat által a zeneikészségek. A válaszok nagyjából megegyezők mind a 26 kitöltőnél, a hangszerhasználat fejleszti a zenei készségeket (7.diagram).

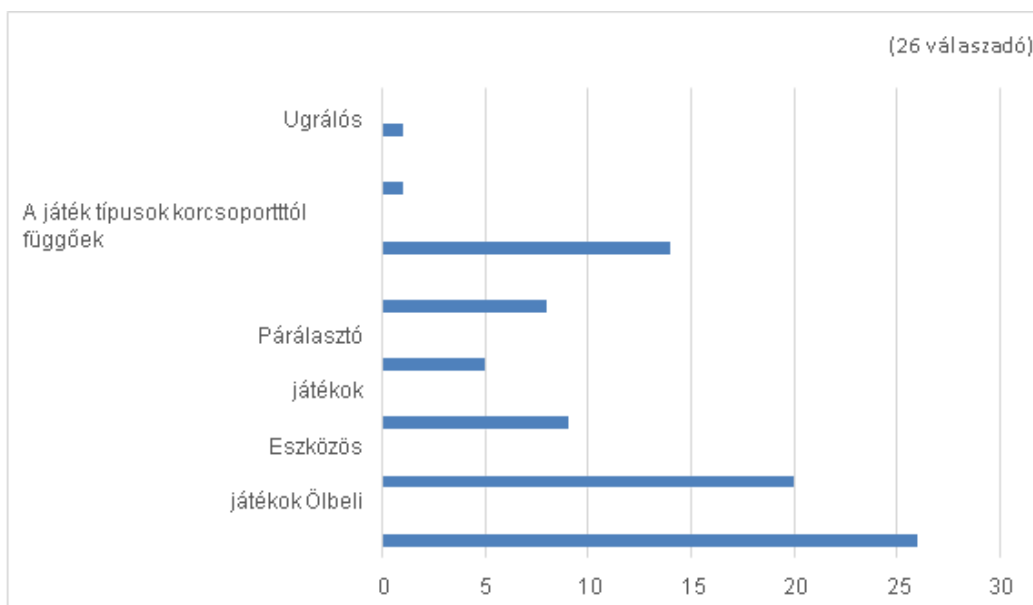

7. diagram: Készségek fejlődése a hangszerhasználat által

Forrás: Saját kutatás

A válaszok alapján következtethetünk, arra hogy jó, fejlesztő hatása van a hangszerhasználat a zenei készség fejlődésének szempontjából.

Tizenhetedik kérdés: A zenei foglalkozásokon a játék típusok melyik fajtáját alkalmazza? Ehhez a kérdéshez több válasz lehetőséget is felsoroltunk, de nyitott válasz lehetőséget is adtunk. A legtöbb megjelölés a népi játékokra érkezett (8. diagram).

8. diagram: Játék típus fajták

Forrás: Saját kutatás

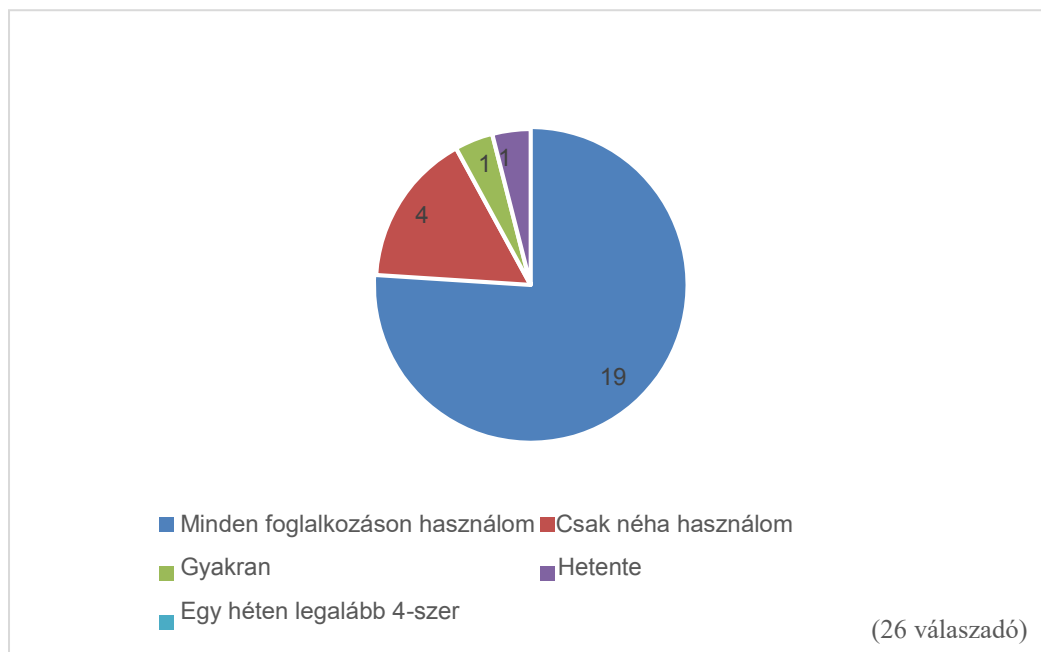
A feltételezés a játékok sokszínűségének kihasználásáról a zenei képességek fejlesztését

illetően igaznak bizonyultak. A pedagógusok válaszai alapján a játékok több típusát is alkalmazzák a gyerekek megfelelő fejlődése érdekében.

Tizennyolcadik kérdés: A zenei foglalkozások hányad részét teszik ki a népi játékok? A válaszok ennél a kérdésnél többnyire megegyezők, a foglalkozások felét, egyharmadát, negyedét vagy egész részét a népi játékok teszik ki.

A válaszok alapján azonban kiderül, hogy többnyire a foglalkozások egy nagyobb részét a népi játékok teszik ki.

Tizenkilencedik kérdés: Ha használ népi játékokat a zenei foglalkozások alkalmával, akkor milyen gyakorisággal teszi? A válaszok a következők: 19-en a minden foglalkozáson használom, 4-en csak néha használom, 1-en egy héten legalább négy alkalommal, 1-en hetente és 1-en gyakran használják a népi játékokat (9. diagram).

9. diagram: Népi játékok gyakorisága a zenei foglalkozáson

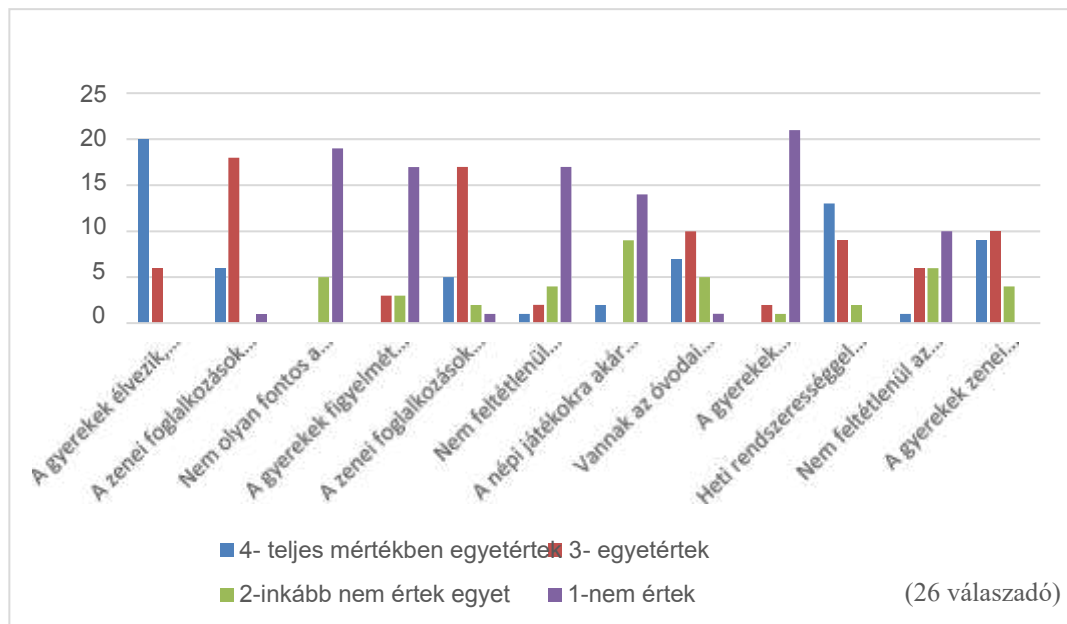
Forrás: Saját kutatás

A begyűjtött információk által bizonyítást nyert, hogy az ének-zene foglalkozások nagy részét a népi játékok töltik ki. A pedagógusok a többnyire a népi játékokat helyezik előtérbe a foglalkozások alkalmával.

Husadik kérdés: A zene foglalkozásokon alkalmazott játékok mennyire fejlesztik a gyerekek képességeit? Ennél a kérdésnél 1-től 4-ig terjedő skálán kellett a pedagógusoknak véleményt nyilvánítani. 14-en választották a rendkívül fejlesztik és 12-en a fejlesztik lehetőséget, az inkább fejlesztik és a nem fejlesztik lehetőséget senki sem választotta. Ebből

következtethetünk, hogy a játékok jó hatással vannak a gyerekekre, szeretik és sokat fejlődnek általa.

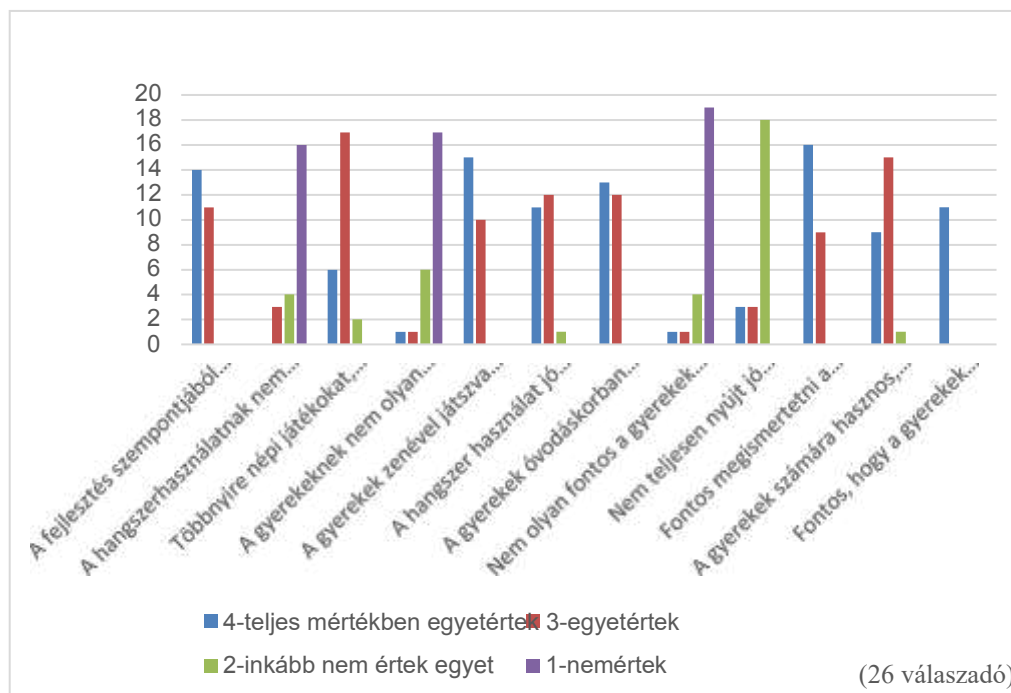
Huszonegyedik kérdés: Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal? A 12 feltett állítást 1-től 4-ig terjedő skálán kellett értékelni. Az állítások között szerepeltek negatívumok és pozitívumok egyaránt a játék és hangszer tevékenységeket illetően. Az állításokra vegyesen érkeztek válaszok (10/a.diagram).

10/a. diagram: Pozitív vagy negatív vélemény

Forrás: Saját kutatás

Huszonkettedik kérdés: Mennyire ért egyet az alábbi állításokról? Itt szintén 1-től 4-ig terjedő skálán kellett értékelni. 12 állítás jelent meg, melyek között szerepelt pozitív és negatív is. A beérkezett válaszok alapján az „egyetértek” válasz letőség van többségben (10/b. diagram).

10/b. diagram: Pozitív vagy negatív vélemény

Forrás: Saját kutatás

Huszonharmadik kérdés: Csoportjában folyik e, valamilyen játékos foglalkozás az Ön által tartott ének-zene foglalkozáson kívül? Ha igen milyen? A kérdés nyitott jellegű volt, mindenki leírhatta annak a foglalkozásnak a nevét ami zajlik, a van olyan.

Néhány beérkező válasz ezek közül:

- „Népi játék az óvodában” (2.adatközlő)
- „Hagyományőrzés az óvodában, hagyományőrző foglalkozások” (4.adatközlő)
- „Tulipán Tanoda” (7.adatközlő)
- „Népi játék, néptánc és népi ének” (20.adatközlő)
- „Hagyományőrző, Tulipán Tanoda” (18.adatközlő)
- „Népi játék” (5.adatközlő)

Feltételezésünk bizonyítást nyert, az óvodák többségében zajlanak az ének-zene foglalkozásokon kívül más játékos foglalkozások is, melyek többnyire hagyományőrző népi játék foglalkozások.

Huszonnegyedik kérdés: Ön vett e részt szakmai továbbképzésen az elmúlt 5 évben? Hol? A kérdés nyitott válasz lehetőségű volt. A válaszok megoszlók: 14-en vannak akik részt vettek továbbképzésen és 12-en sajnos nem vett részt továbbképzésen az említett időszakban.

Összegzés

A szakdolgozat témája a játékos tevékenységeken keresztül megvalósuló zenei készségfejlesztés Kárpátalja magyar tannyelvű óvodáiban. Munkánk során azt vizsgáltuk, hogyan fejleszthetőek a gyerekek különböző képességei, népi és más egyéb játék típusok alkalmazásával. Az óvodapedagógusnak már első perctől oda kell figyelnie a gyermekek fejlődésére, arra hogy mit és hogyan a legjobb fejleszteni. Óvodáskorban főként a játékokra kell nagyobb hangsúlyt fektetni, hogy minden gyermek a saját egyéni tempójában és képességeinek megfelelő mértékben fejlődhessen.

Szakdolgozatunk során egész végig arra törekedtünk, hogy rávilágítsunk arra, milyen fontos a játék és a népi játékok szerepe a gyermekek életében és fejlődésében. A különböző népi játékoknak köszönhetően fejlődnek a gyermekek képességei, készségei. Ehhez elengedhetetlenül fontos, hogy az óvodapedagógus jól képzett és felkészült legyen.

A kutatásunk eredményeként elmondható, hogy a 5 felállított hipotézisből 3 beigazolódott, kettőt viszont el kellett vetni. Az első hipotézis, hogy a vizsgált óvodákban, több a szakmai végzettséggel nem rendelkező zenenevelő, mint a szakirányú végzettséggel rendelkező nevelő. Ezt a feltételezést el kellett vetnünk, mivel a vizsgálat eredményeként kiderült, hogy az óvodákban a szakirányú végzettséggel rendelkező zenepedagógus többségben vannak, mint a nem szakképzett pedagógusok.

A második hipotézis azonban beigazolódott. Feltételezésünk, hogy a vizsgált óvodákban a zenevelő pedagógusok az ének-zene foglalkozások során a játék típusok és a játékok sokszínűségét kihasználva fejlesztik a zenei képességeket. Kutatásunknak köszönhetően beigazolódott, hogy a zenenevelő pedagógusok a zenei képességek, készségek fejlesztése érdekében a játékok minden fajta formáját, módját kihasználják. Ennek köszönhetően pedig a gyerekek a legmegfelelőbb módon fejlődhetnek.

A harmadik hipotézisünk szintén beigazolódott. A vizsgálat eredményének köszönhetően elmondhatjuk, hogy a zenepedagógus a foglalkozások nagyobb részét népi játékok sokszínűségével tölti ki. Ez örömet okoz a gyerekeknek és észrevétlenül is tanulnak és fejlődnek általa.

A negyedik hipotézisünk, mi szerint feltételeztük, hogy az óvodákban az ének-zene foglalkozások alatt nem csak a népi játékok kapnak szerepet, hanem más típusú játékok is alkalmazásra kerülnek. Ez a hipotézis nem feltétlenül bizonyult igaznak, mert bár a játékok sokféle típusa megemlíttésre került, mégis többségük mind a népi játékok egyik ágába sorolandók.

Az ötödik hipotézisünk azonban beigazolódott. Feltételeztük, hogy az óvodákban zajlanak

olyan játékos foglalkozások is, melyek nem a már kötelezően megszokott ének- zene foglalkozások, hanem valami új és érdekes. Ez a feltételezésünk teljes mértékben beigazolódott, az óvodák legtöbbszörében zajlanak hagyományőrző foglalkozások, melyeket nem az óvodában dolgozó zenepedagógus vezet.

Óvodapedagógusként fontosnak tartom, a játékok, hangszerek használatát, hiszen az a legfontosabb, hogy a gyermek már az óvodában sokoldalú fejlesztésben részesülhessen. A kellő ismeret birtokában és a megfelelő szakértelemmel kell beépíteni a különböző játékos lehetőségeket, folyamatokat az óvoda és a gyermekek mindennapi életébe egyaránt. Mindenkor figyelembe véve azt a tényt, hogy minden egyes perc amit értelmesen töltünk el hasznos és értékes a gyermekek fejlődésére nézve.

Резюме

Тема дипломної роботи: Розвиток музичних навичок через ігрову діяльність в угорськокомовних ЗДО Закарпаття. У ході нашої роботи ми розглянули, як можна розвивати різні здібності дітей за допомогою народних та інших видів ігор. Вихователь дитячого садка з першої хвилини повинен звернути увагу дітей, на те, що як краще їх розвивати. У дитячому садку більше уваги слід приділяти на ігри, щоб кожна дитина могла розвиватися у своєму індивідуальному темпі та відповідно до своїх здібностей.

У своїй дипломній роботі ми намагалися висвітлити значення ігри та роль народної ігри в житті та розвитку дітей. Завдяки різноманітними народними іграми у дітей розвиваються здібності та навички. Для цього важливо, щоб вихователь у дитячому садку був добре навчений і підготовлений.

У результаті нашого дослідження можна сказати, що 3 і 5 гіпотеза підтвердилася, але дві гіпотези довелося відкинути. Перша гіпотеза полягає в тому, що в досліджуваних дитячих садках музичних педагогів без професійної кваліфікації більше, ніж вихователів зі спеціальною кваліфікацією. Нам довелося відкинути це припущення, оскільки в результаті дослідження виявилось, що в дитячих садках більше вчителів музики зі спеціальними кваліфікаціями, ніж вчителів неспеціалізованих.

Однак друга гіпотеза підтвердилася. Наше припущення полягає в тому, що музичні вчителі досліджуваних дитячих садків розвивають музичні навички, використовуючи переваги різноманітних видів ігор та ігор під час співу та музики. Завдяки нашим дослідженням підтверджено, що музичні педагоги використовують усі види ігрових форм і методів з метою розвитку музичних умінь і навичок. Завдяки цьому діти можуть розвиватися найбільш відповідним чином.

Наша третя гіпотеза також підтвердилася. Завдяки результатам розслідування можна стверджувати, що вчитель музики більшу частину занять наповнює різноманітними народними іграми. Це приносить дітям радість, через це вони навчаються та розвиваються, навіть не помічаючи цього.

Відповідно до нашої четвертої гіпотези ми припустили, що на заняттях співом і музикою в дитячому садку відіграють роль не тільки народні ігри, а й інші види ігор. Ця гіпотеза не обов'язково виявилася вірною, оскільки, хоча було згадано багато типів ігор, більшість із них належала до однієї з галузей народних ігор.

Проте наша п'ята гіпотеза підтвердилася. Ми виходили з того, що в дитячих садках також є ігрові заняття, які не є звичайними заняттями співом і музикою, а є новим і цікавим. Це припущення повністю підтвердилося, більшість дитячих садків мають

традиційні види діяльності, які не проводяться музичним керівником, який працює в дитячому садку.

Я як майбутній вихователь, вважаю важливим використовувати іграшки та музичні інструменти, адже це найважливіше, щоб дитина могла отримати користь від різнобічного розвитку вже в дитячому садку. Маючи необхідні знання та відповідний досвід, різні ігрові можливості та процеси повинні бути інтегровані в повсякденне життя дитячого садка та дітей. Завжди враховуючи той факт, що кожна хвилина, яку ми проводимо зі змістом, є корисною та цінною для розвитку дітей.

Felhasznált irodalom

- Az Óvodai Nevelés Alapprogramja (2012). Magyarország
- Balogh Mária - Czikó Gabriella (2000): *Az óvodai zenei nevelés módszertana I. rész*, Losonc, Losonci Pedagógiai Akadémia
- Balogh Mária - Czikó Gabriella (2000): *Az óvodai zenei nevelés módszertana II. rész*, Losonc, Losonci Pedagógiai Akadémia
- Csongrádi Beatrix – Asztalos Kata (2017): *A zenei képességek fejlettsége 3-6 éves korban*, Szeged, Szegedi Tudomány Egyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar.
- Dr. Karácsony – Molnár Erika (2012): *Hét Aranyalma. Módszertani gyűjtemény óvodapedagógusoknak*. Budapest, Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.
- Farkas Károly (2005): Számítógépet az óvodába? In: *Iskolakultúra 2005/11*, Neumann János Informatikai Főiskolai Kar BMF 67-79.old
- Forrai Katalin (2016): *Ének az óvodában*. Budapest, Móra Könyvkiadó
- Gembris, Heiner (2002): The development of musical ability. In: Colwell, Richard - Richardson, Carol (szerk.): *The new handbook of research on music teaching and learning*. Oxford University Press, New York, 487-509.old.
- Haffner – Kiss Alexandra (2015): *Zenei hatások kutatása a magzati időszaktól az óvodáskorig (0-7 éves kor)*. In.: Mélykútiné Dietrich Helga (szerk.): *Zenei nevelés a születés előtt és után*. Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Zeneművészeti Intézet, Pécs, 347.old.
- Horváth Katalin Tímea (2007): *Gyermekvilág – játékvilág*. Szombathely Brenner János Nevelési Központ
- Janurik Márta – Józsa Krisztián (2013): Zenei képességek fejlődése 4-8 éves kor között. In: *Magyar Pedagógia*, 113 (2), 75-76.old
- Kokas Klára (1972): *Képességfejlesztés zenei neveléssel*. Budapest, Zeneműkiadó.
- Révész József (2012): Az interaktív ének-zene foglalkozások hatása az óvodások személyiségének a fejlődésére. In: *Képzés és Gyakorlat* 10 (3-4), 277.old
- Sapszon Borbála (2013): *Játék a zenével*. Budapest, Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. Szász Judit – Péter Lilla (2008): *Játékpedagógia*. Székelyudvarhely, Babes-Bolyai Tudományegyetem távoktatási központ Pszichológia és neveléstudományok kar.
- Tamásiné dr. Dsupin Borbála (2015): *Óvodapedagógiai módszertani kézikönyv*. Debreceni Egyetem, 47.old.
- Tamásiné Dsupin Borbála (2010): *Népi játékok és a mozgás relációja és funkciója a 3-7 éves gyermekek személyiségfejlődésében*. Jyväskylä, Jyväskyläi Egyetem Bölcsészettudományi Kar.
- Turmezeyné Heller Erika – Balogh László (2009): *Zenei tehetséggondozás és*

képességfejlesztés. Kocka Kör, Debrecen.

Turmezeyné Heller Erika (2007): *Zenei ismeretek és képességek fejlődése az alsó tagozatos életkorban.* Debrecen, Debreceni Egyetem Bölcsészettudományok Doktori Iskola.

Turmezeyné Heller Erika (2010): *A zenei tehetség felismerése és fejlesztése.*

Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége.

Internetes források

Kárpátaljai Magyar Pedagógus Szövetség hivatalos weboldala:
<http://kmpsz.uz.ua/oldal/ovodak.html> [Letöltés ideje: 2023.03.02.] Oktatási intézmények – Óvodák menüpont

Ім'я користувача:
Ілдіко Греба

Дата перевірки:
18.05.2023 21:19:23 CEST

Дата звіту:
18.05.2023 21:33:14 CEST

ID перевірки:
1015143039

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100011752

Назва документа: **Urbán Dominika**

Кількість сторінок: **50** Кількість слів: **10715** Кількість символів: **82074** Розмір файлу: **2.12 MB** ID файлу: **1014823982**

8.55% Схожість

Найбільша схожість: **2.24%** з Інтернет-джерелом (<https://9dok.org/document/zkw8vg91-csongradi-beatrix.html>)

7.53% Джерела з Інтернету 163 Сторінка 52

2.03% Джерела з Бібліотеки 11 Сторінка 53

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Не знайдено жодних посилань

2.02% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за **8** слів та **0%**)

1.54% Вилучення з Інтернету 78 Сторінка 54

1.65% Вилученого тексту з Бібліотеки 111 Сторінка 54